

**Міністерство освіти і науки України  
Глухівський національний педагогічний університет  
імені Олександра Довженка**

**Навчально-науковий інститут філології та історії  
Кафедра української мови, літератури та методики навчання**

**Наталія Гричаник**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ  
ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ  
XX – ПОЧ. XXI СТ.»**

**Навчально-методичний посібник  
для студентів спеціальності  
014 Середня освіта (Українська мова і література)**

**Глухів – 2023**

УДК 821(1-87).09(091)(072.057.875)"19/201"

М54

*Рекомендовано до друку Вченою радою  
Глухівського національного педагогічного університету  
імені Олександра Довженка (протокол № 14 від 31.05.2023 р.).*

**Рецензенти:**

*Н. Р. Грицак* – доктор педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри української та зарубіжної літератур і методики їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

*І. Г. Данильченко* – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології, завідувач аспірантури та докторантури Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

**М54** Методичні рекомендації до практичних занять із навчальної дисципліни «Історія зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ ст.» / Автор-укладач Н. І. Гричаник. – Глухів : Глухівський НПУ імені О. Довженка, 2023. – 68 с.

ISBN 978-966-376-112-1

Навчально-методичний посібник містить практичні матеріали відповідно до основних розділів програми для спеціальності 014 Середня освіта, контрольні роботи для перевірки й оцінювання знань здобувачів освіти, перелік художніх тестів для обов'язкового прочитання, літературознавчий глосарій, схеми аналізів творів різних родів літератури, список рекомендованої літератури. Посібник укладено з урахуванням принципу зв'язку дисципліни «Історія зарубіжної літератури» зі змістом навчального матеріалу, який вивчається на уроках зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти.

Посібник рекомендовано здобувачам вищої освіти, науково-педагогічним працівникам, учителям-словесникам.

**УДК 821(1-87).09(091)(072.057.875)"19/201"**

© Глухівський НПУ  
імені О. Довженка, 2023

© Гричаник Н. І., 2023

ISBN 978-966-376-112-1

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕДМОВА</b> .....	5
<b>Практичне заняття № 1</b>	
ТЕМА: Проблема «маленької» людини й відчуження особистості в новелі «Перевтілення» Ф. Кафки .....	8
<b>Практичне заняття № 2</b>	
ТЕМА: Людські стосунки і моральні цінності в казці-притчі Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц».....	10
<b>Практичне заняття № 3</b>	
ТЕМА: Проблема вибору і її гуманістичне вирішення, тема перестороги в романі Альбера Камю «Чума» .....	12
<b>Практичне заняття № 4</b>	
ТЕМА: Тема «втраченого покоління» у романі Е. - М. Ремарка «Три товариші».....	14
<b>Практичне заняття № 5</b>	
ТЕМА: «Матінка Кураж та її діти» Б. Брехта – драма-пересторога напередодні Другої світової війни.....	15
<b>Практичне заняття № 6</b>	
ТЕМА: Тема війни в оповіданні Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...».....	17
<b>Практичне заняття № 7</b>	
ТЕМА: Неоромантичні мотиви й образи в романі К. Гамсуна «Пан» .....	18
<b>Практичне заняття №8</b>	
ТЕМА: Показ драматичних суперечностей людського буття у повісті-притчі Е. Гемінгвея «Старий і море».....	21
<b>Практичне заняття № 9</b>	
ТЕМА: Схрещення західноєвропейської модерністської традиції з національним міфопоетичним баченням в оповіданні Габріеля Гарсія Маркеса «Стариган із крилами».....	23
<b>Практичне заняття № 10</b>	
ТЕМА: Викриття сутності тоталітарної системи та її ієрархії в алегоричній казці Дж. Орвелла «Скотоферма».....	25
<b>Практичне заняття № 11</b>	
ТЕМА: Проблема знецінення культури в художній спадщині Р. Д. Бредбері (на матеріалі оповідання «Усмішка» та роману «451° за Фаренгейтом»).....	26
<b>Практичне заняття №12</b>	
Тема: Роман-притча «Володар мух» у художньому світі В. Голдінга.....	28
<b>Практичне заняття №13</b>	
ТЕМА: Викриття «законів» конформістського мислення, показ розриву між науково-технічним прогресом та моральним станом людства у п'єсі Ф. Дюрренматта «Гостина старої дами».....	30

## **Практичне заняття №14**

ТЕМА: Роман П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці» – класичний взірець постмодерністської прози..... 31

## **Практичне заняття №15**

Тема: Основоположні принципи постмодерністської поетики у творчості М. Павича і Х. Кортасара..... 33

ДОДАТКИ..... 36

Додаток А

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ ..... 36

Додаток Б

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ГЛОСАРІЙ..... 38

Додаток В

ОРІЄНТОВНІ СХЕМИ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ.. 44

Додаток Г

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ – ПОЧ. ХХІ СТ.» ..... 46

Додаток Д

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ..... 64

Додаток Е

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ..... 67

ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 67

Додаток Ж

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ..... 71

## ПЕРЕДМОВА

Пріоритетним напрямом національної освітньої парадигми визнано гуманітарний, який забезпечує духовний розвиток особистості. Унікальним джерелом формування загальної культури людини, її моральних орієнтирів і цінностей є література. Начитаність, уміння глибоко сприймати й розуміти мистецтво, зокрема художню літературу, усвідомлювати її сенс і естетичний зміст, точно й аргументовано доводити власні міркування, грамотно й літературно висловлюватися – завжди вважалися необхідними складовими освіченості людини.

Курс «Історія зарубіжної літератури ХХ – поч. ХХІ ст.» посідає важливе місце у процесі підготовки висококваліфікованого фахівця-філолога. Під час вивчення дисципліни увага зосереджена на найхарактерніших явищах сучасного літературного процесу в цілому, і окремих літератур зокрема, на демократичних, загальнолюдських маркерах в літературній спадщині, що містять етичні й естетичні цінності. Вивчення дисципліни сприяє підвищенню фахового рівня майбутніх учителів-філологів, озброює студентів фактичними знаннями, що успішно застосовуватимуться в процесі вивчення методики навчання літератури, під час педагогічної практики і в майбутній професійній діяльності, а також сприятиме формуванню їх світогляду.

Мета навчальної дисципліни – залучити здобувачів вищої освіти до читання художніх творів зарубіжної літератури та їх літературознавчого аналізу, сформуванню в них чітке уявлення про основні соціокультурні та естетичні особливості світового історико-літературного процесу, сприяти опануванню ними понятійним апаратом літературознавчої науки.

Основними завданнями навчального курсу є:

- поглиблення знань майбутніх фахівців про світовий літературний процес як систему національних літератур, загальнолюдську значимість яких вимірюють їхньою мистецькою та історичною унікальністю;
- виявлення особливостей розвитку літератури ХХ ст.-поч. ХХІ ст., розкриття специфіки їх естетичних систем, принципів модерністської і постмодерністської естетики в процесі аналітичної роботи над текстами художніх творів;
- розширення відомостей із літератур Німеччини, Франції, Англії, Іспанії, США, розкриваючи специфіку творчого доробку яскравих митців ХХ ст. (Ф. Кафки, А. де Сент-Екзюпері, А. Камю, Ж. П. Сартра, М. Пруста, Е.-М. Ремарка, Б. Брехта, Е. Гемінгвея, Г. Белля, Г. Гарсія Маркеса, П. Зюскінда та ін.), їх внесок у становлення, розвиток світового мистецтва, напрямів, течій і художніх форм літературного

- процесу;
- удосконалення навичок різних видів аналізу художнього твору;
  - формування високої читацької культури, виховання моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження світових духовних надбань.

У процесі вивчення історії зарубіжної літератури ХХ – поч. ХХІ ст. у здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі компетентності:

*Загальні компетентності:*

- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення українського суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки й технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК 3. Здатність до логічного, критичного, аналітичного, абстрактного, творчого мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 4. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної взаємодії, бути критичним і самокритичним.
- ЗК 7. Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій, пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 8. Здатність до генерування нових ідей, адаптації та дії в новій ситуації, ініціативності та підприємливості.
- ЗК 11. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, цінувати та поважати різноманітність та полікультурність.

*Фахові компетентності:*

- ФК 3. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
- ФК 6. Здатність орієнтуватися в літературному процесі зарубіжних країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури здобувачів освіти, їхньої моралі, ціннісних орієнтирів у сучасному суспільстві.

- ФК 8. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі з метою інтерпретації та порівняння мовних і літературних явищ, використання різних методів і методик аналізу тексту.
- ФК 10. Здатність визначати і враховувати вікові та інші індивідуальні особливості здобувачів освіти під час аналізу особливостей сприйняття й засвоєння ними навчальної інформації.
- ФК 11. Здатність усвідомлювати та поцінювати відчуття, почуття, емоції, потреби інших людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

*Програмні результати навчання:*

- ПРН 3. Знає мовознавчі, літературознавчі й психолого-педагогічні засади навчання іноземних мов та зарубіжної літератури, мовні норми, особливості використання мовних одиниць у соціо-культурному контексті, мовний дискурс текстів різного стилю.
- ПРН 4. Знає специфіку перебігу літературного процесу різних країн у культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки інонаціональних літератур, художні твори класики й сучасності.
- ПРН 8. Здатний до всебічного осмислення літературних процесів та літературознавчих концепцій, володіє методами літературознавчих досліджень, навичками інтерпретації та аналізу художніх творів.
- ПРН 11. Використовує гуманістичний потенціал рідної й іноземних мов, зарубіжної літератури для формування полікультурної та духовно багатой особистості відповідно до завдань Нової української школи.
- ПРН 13. Забезпечує діалог культур у процесі вивчення іноземних мов та зарубіжної літератури, створює умови для міжкультурної комунікації.

## **Практичне заняття № 1**

### **ТЕМА: Проблема «маленької» людини й відчуження особистості в новелі «Перевтілення» Ф. Кафки**

#### **План**

1. Творчість і філософія Ф. Кафки на тлі австрійської літератури ХХ століття. Умови формування характеру та творчого методу письменника. Унікальність «кафкіанського» світу.
2. Зображення відчуження особистості в новелі «Перевтілення» Ф. Кафки. Творча історія, назва, жанрова приналежність твору, його ідейно-тематичне спрямування, проблематика. Особливості композиції.
3. Образ Грегора Замзи: проблемність, метафоричність, символічність. Причини трагедії Г. Замзи.
4. Характеристика членів родини Грегора (мати, батько, сестра Грета). Сутність конфлікту героя з найближчим оточенням.
5. Характерні риси стилю Ф. Кафки, поєднання реалістичних і міфологічних елементів у гротескному світі.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Законспектувати статтю Д. Затонського «Франц Кафка». Визначити, яке місце в прозі ХХ століття надає український дослідник творчості письменника.
2. Пояснити, як ви розумієте таку думку Д. Затонського: «Кафку можна назвати письменником, створеним власною біографією. Водночас він ніколи не грав у житті ніяких ролей. Він був відвертим з усіма і в усьому, можливо, аж занадто...».
3. Фредерік Бегбедер сказав: «У книжках Кафки, відповідно, є песимізм, що створює холодне, похмуре, сіре тло, але у ньому є також і гумор, і рятівна іронія; не будемо забувати, що він читав рукописи своїм друзям, умираючи зі сміху: він уважав ці кошмарні історії чудовими фарсами». На конкретних прикладах з новели «Перевтілення» підтвердити чи спростувати вислів сучасного французького прозаїка та літературного критика Ф. Бегбедера про те, що твори Ф. Кафки можна сприймати як фарс.
4. Виписати і знати значення теоретико-літературних понять «абсурд», «гротеск», «метафора», «міфологізм», «модернізм», «оповідання-міф», «парадокс», «психоаналіз».
5. Подумати, що залишилося у Грегора Замзи людського після перевтілення, а що з'явилося тваринного.



6. Переглянути репродукцію картини Едванда Мунка «Крик» і виконати низку завдань:

- описати власні враження від споглядання картини «Крик», подумати, яким зображено навколишній світ і людину в ньому;
- знайти спільне між зображеним на картині і описаним Ф. Кафкою у творі «Перевтілення».



7. Заповнити таблицю

Члени родини	До перевтілення	Після перевтілення
Батько		
Мати		
Сестра		

### Література:

#### Основна:

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

#### Додаткова:

1. Дем'яненко С. Людина і світ у творчості Ф.Кафки. за новелою «Перевтілення»: урок зарубіжної літератури, 11 клас. *Всесвітня література в школах України*. 2015. №9. С. 27–31.
2. Каєнко О. Три спроби Грегора Замзи. Трагедія відчуження особистості. За оповіданням Ф.Кафки «Перевтілення»: урок зарубіжної літератури, 11 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2019. №11. С. 36–39.
3. Кожукало Н. «Кожна мати вважає себе Шекспіром, тобто творцем геніальних творів: літературні портрети матерів відомих зарубіжних письменників». *Зарубіжна література в школах України*. 2022. №2. С. 40–47.
4. Козієва В., Гарна С. «У кого кинути яблуком?»: метафоричність світу новели Ф. Кафки «Перевтілення» та актуальність її проблем у наш час. *Зарубіжна література в школах України*. 2013. №7. С. 67–68.

5. Свириденко В. Трагічне безсилля людини перед абсурдністю навколишнього світу у новелі Ф.Кафки «Перевтілення». *Все для вчителя*. 2016. №9. С. 36–39.
6. Циганок С. Два уроки за твором Ф.Кафки «Перевтілення». 11 клас. *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №9/10. С. 22–27.
7. Яблонська О. «Яке щастя бути з людьми». Есе-роздум за оповіданням Франца Кафки «Перевтілення» : [урок розвитку зв'язного мовлення з зарубіжної літератури]. *Зарубіжна література*. 2017. №9. С. 59–63.

## **Практичне заняття № 2**

### **ТЕМА: Людські стосунки і моральні цінності в казці-притчі Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»**

#### **План**

1. Антуан де Сент-Екзюпері – письменник, льотчик, філософ. Особливості творчого методу французького письменника.
2. Історія створення казки-притчі «Маленький принц», її автобіографічний характер. Присвята казки-притчі, її своєрідність і спрямування. Жанр твору, його ідейно-тематичний зміст, проблематика.
3. Образ Маленького Принца. Причини, через які він залишає свою планету.
4. Характеристика планет, які відвідав Маленький принц. Відкриття істини.
5. Роль постаті льотчика у творі.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Пояснити, як ви розумієте слова сучасника А. Сент-Екзюпері П'єра Декста: «Вимоги, які пред'являє Сент-Екзюпері до людей, занадто великі, занадто піднесені для суспільства, в якому він жив». Чи погоджуєтесь ви з цією думкою? Доведіть свою точку зору.
2. Дати тлумачення поняттям «філософська притча», «казка», «алегорія», «символ». Визначити жанрові особливості казки і притчі, репрезентовані в творі А. де Сент-Екзюпері.
3. Скласти план «Життя Маленького принца на своїй планеті».
4. Розкрити зміст основних символів казки-притчі: Маленький принц, планета Маленького принца, баобаби, троянда, лис, змія, вода, пустеля, криниця.
5. Спираючись на ключові слова, що знаходяться в хмарці слів, схарактеризувати символ троянди з притчі.



6. Намалювати карту подорожі Маленького принца.
7. Виписати з тексту цитати, які для вас можуть стати афоризмами.

### Література:

#### Основна:

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

#### Додаткова:

1. Бондар Т. Осягнення героями головних життєвих цінностей у повісті А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц». *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №6. С. 41–43.
2. Борецька Н. Бережіть землю. Головні цінності у казці-притчі Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц». *Зарубіжна література в школі*. 2015. №7/8. С. 30–34.
3. Кудра Л. «Нехай панує на землі добро» (за творчістю А. де Сент-Екзюпері). *Зарубіжна література в школі*. 2018. №9/10. С. 45–48.
4. Лаврущенко Е. Ю. Брейн-ринг із зарубіжної літератури. 8-й клас : [урок зарубіжної літератури з вивчення казки-притчі «Маленький принц» Екзюпері]. *Зарубіжна література в школі*. 2020. №3/4. С. 62–64.
5. Ніколенко О. Політ Сент-Екзюпері у ХХІ столітті: матеріали до уроків зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2022. №1. С. 2–5.
6. Тацоха Г. «Маленький принц» Сент-Екзюпері – філософська алегорична казка-притча. *Все для вчителя*. 2017. №6. С. 20–22.
7. Шотова Н. Ток-шоу «Я так думаю» (за повістю-казкою «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері). 8 клас : [виховний захід]. *Зарубіжна література в школі*. 2018. №7/8. С. 76–79.
8. Шулик І. Людські взаємини, моральні цінності в казці-притчі «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері. *Зарубіжна література в школах України*. 2016. №1. С. 44–45.

## **Практичне заняття № 3**

### **ТЕМА: Проблема вибору і її гуманістичне вирішення, тема перестороги в романі Альбера Камю «Чума»**

#### **План**

1. Віхи життя й особливості світогляду А. Камю.
2. Місце роману «Чума» у творчості А. Камю: історія створення, жанрова специфіка, ідейно-тематичний зміст та проблематика твору, композиційні особливості.
3. Образ чуми як прояву абсурдності буття; багатозначність тлумачення образу в тексті.
4. Система образів у романі:
  - а) лікар Ріє – «людина, яка добре знає свою справу»;
  - б) Жан Тарру – «людина, яка знала, чого хоче»;
  - в) Раймон Рамбер – герой, якому «соромно бути щасливим одному»;
  - г) Жозеф Гран. Трагізм існування героя;
  - д) отець Панлю. Зміна світоглядної позиції героя.
5. Антигуманна та аморальна позиція Коттара та старого астматика.
6. Місце роману «Чума» у світовій літературі, його ідейна спорідненість з творами української літератури, з іншими видами мистецтва.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. У 1957 році Альбер Камю одержав Нобелівську премію з літератури. У промові на честь цієї події він наголосив: «...Я не можу жити без моєї творчості. Але я ніколи не ставив власну творчість понад усе. Навпаки, вона необхідна мені для того, аби не віддалятися від людей і, залишаючись тим, ким я, жити так, як живуть інші. У моїх очах творчість не є втіхою самотнього митця. Вона – засіб розбудити почуття якомога більшої кількості людей, створюючи перед ними «обраний», звеличений образ повсякденних страждань і радощів». Пояснити зміст цієї промови письменника, враховуючи особливості його творчості.
2. Повторити значення теоретико-літературних понять: «есе», «хроніка», «притча», «натуралістична» та «символічна» деталі. Визначити ознаки роману-хроніки та роману-притчі у творі.
3. У концепції буття, яку А. Камю розгортає у своїх творах, центральне місце належить поняттям абсурду та відчуженості. Пояснити, як ви розумієте їх сутність.

4. Німецький філософ Ф. Ніцше сказав: «Хто бореться з чудовиськом, тому потрібно берегтися, щоб самому не стати чудовиськом. І якщо ти вдивляєшся у прірву, то і прірва вдивляється у тебе». Подумати, як слова філософа співвідносяться з проблематикою роману «Чума».
5. Пояснити твердження Д. Наливайка про те, що «у контексті роману чума – універсальна метафора зла в усій її багатолікості та нездоланності».
6. Скласти цитатну таблицю для характеристики образів: ГЕРОЇ // ХАРАКТЕРНІ РИСИ // СТАВЛЕННЯ ДО ЧУМИ
7. Передивитися навчальне відео про Альбера Камю, скласти коло життєвих подій автора. <https://www.youtube.com/watch?v=8grooPKe8ozg>

### Література:

#### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

#### **Додаткова:**

1. Ковтун І. «Єдиний спосіб об'єднати людей це наслати на них чуму». Образ чуми: приреченість людського буття чи віра у можливість єднання людей у боротьбі проти зла?: урок за романом А. Камю «Чума». *Зарубіжна література в школі*. 2017. №21/22. С.17–21.
2. Кривошея В. Тривоги за долю людства та мотиви перестороги у романі А. Камю «Чума». *Зарубіжна література в школах України*. 2017. №4. С.10–12.
3. Олійник Н. Різновиди аналізу художнього твору як об'єкт проектної діяльності (за романом А. Камю «Чума»). 11 клас. *Зарубіжна література в школі*. 2020. №1/2. С. 2–5.
4. Солодовнікова С. Альберт Камю «Чума». Життєвий і творчий шлях письменника, його філософські й естетичні погляди. *Зарубіжна література*. 2018. №7. С. 62–69.
5. Тарнашинська Л. Філософія війни і миру: антропоцентрична дихотомія любові/ненависті як мотивація героїзму : за «Листами до німецького друга» Альбера Камю». *Слово і час*. 2019. №4. С. 3–14.
6. Тіхоненко С. «Обличчя ув'язненого міста» : композиційно-стильові особливості роману А. Камю «Чума». *Зарубіжна література в школах України*. 2020. №10. С. 27–28.
7. Токмань Г. Альбер Камю як літературний критик: діалог між художнім текстом і філософією. *Слово і час*. 2017. №8. С. 77–88.

## **Практичне заняття № 4**

### **ТЕМА: Тема «втраченого покоління» у романі Е. - М. Ремарка «Три товариші»**

#### **План**

1. Поняття «втрачене покоління» у світовій літературі: історико-культурні витоки, тлумачення дефініції, представники, тематика творів.
2. Життєвий і творчий шлях Е. М. Ремарка. Автобіографізм творчості.
3. Роман «Три товариші» – життєвий біль Е. М. Ремарка. Загальна характеристика роману: ідейно-тематичний зміст, проблематика, жанрова специфіка, композиційні особливості, назва твору.
4. Образи трьох товаришів у романі: Роберт Локамп, Отто Кестер, Готфрід Ленц. Розкриття проблеми чоловічої дружби у творі. Особливості світогляду «ремарківського героя».
5. Проблема кохання в романі. Образ Патриції.
6. Тема життя після війни в романі. Художнє відображення буття «маленької людини».

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Подумати, з якими творами зі світової літератури тематично можна порівняти роман «Три товариші»?
2. Пояснити, чому головних героїв роману відносять до «втраченого покоління»?

#### **Література:**

##### ***Основна:***

1. Болабольченко А. Еріх Марія Ремарк і його час. Київ: Щек, 2014. 235с.
2. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
3. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
4. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
5. Чайка О. М. Проблема «втраченого покоління» у творчості Е. М. Ремарка: Матеріали до вивчення творчості письменника. Глухів : РВВ ГДПУ, 2007. 46 с.

##### ***Додаткова:***

1. Ворончук Л. Е.-М. Ремарк. Відображення життя рідного народу першої половини ХХ ст. *Все для вчителя*. 2004. № 4- 5. С. 10.
2. Гуменний М. Х. Майстерність психологічного підтексту (А. Барбюс, Е. Ремарк, О. Гончар). *Вісник Запорізького національного університету*. Серія «Філологічні науки». 2014. № 2. С. 76–84.

3. Таратута С. Л. Тема потеряного поколення в романе Э. М. Ремарка «Три товарища». *Зарубіжна література в школах України*. 2007. №10. С.56-59.
4. Хом'як Т. В. Світові війни очима Е.М.Ремарка. *Всесвітня література та культура*. 2005. № 6. С. 29–31.

## **Практичне заняття № 5**

### **ТЕМА: «Матінка Кураж та її діти» Б. Брехта – драма-пересторога напередодні Другої світової війни**

#### **План**

1. Б. Брехт – відомий німецький письменник, драматург-новатор.
2. «Епічний театр» Б. Брехта: теоретичні засади й художня практика.
3. Драма «Матінка Кураж та її діти»: історія створення, жанрова приналежність, ідейно-тематичний зміст, історико-літературні джерела та сучасний політичний підтекст твору, його антивоєнний пафос й алегоричний сенс.
4. Образ матінки Кураж – пророча метафора майбутнього Німеччини. Поєднання в образі Кураж рис маркітанки й матері.
5. Втілення в образах дітей Кураж трагічної долі людських чеснот в умовах війни:
  - а) сміливості (Ейліф);
  - б) чесності (Швейцеркас);
  - в) доброти (Катрін).
6. «Ефект відчуження» та інші ознаки «епічного театру» в творі.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Обґрунтувати тезу Д. Затонського «Як митець, особливо як драматург, як практик і теоретик театру, Брехт був сміливим новатором і вдавався до художніх прийомів, що викликали заперечення у прихильників звичних, традиційних форм».
2. Пояснити, спираючись на факти з життя і творчості Б. Брехта, авторську тезу: «Наш театр має пробуджувати в глядачах бажання пізнати життя, він має навчити їх відчувати радість у боротьбі за зміну дійсності. Наші глядачі мають не лише стежити за тим, як на сцені визволяють Прометея, – їм слід навчитися розуміти, яку насолоду приносить участь у справі його звільнення».
3. Повторити відомості про «епічний» та аристотелівський театр. Визначити риси «епічного» театру в драмі Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти».

4. Пояснити, чому твір Б. Брехта називають «п'есою-передчуттям», «п'есою-попередженням».
5. Б. Брехт писав: «Війна завжди призводить до втрат — фізичних і духовних. Але вона відкриває в людях і нові якості». Довести тезу та проілюструвати власну думку цитатами з тексту п'єси.
6. Розглянути фрагмент афіші до спектаклю «Матінка Кураж та її діти». Подумати, що хотів виразити на ній художник.



Фрагмент афіші до постановки п'єси в мистецькому коледжі при Державному університеті штату Іллінойс (США)

7. Подумати, в чому полягає актуальність цього твору для сучасних українців.

### Література:

#### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

#### **Додаткова:**

1. Константинова М., Ларіонова Н. Новаторство драматургії Бертольда Брехта : інтегрований урок. *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №6. С. 50–53.
2. Слободянюк О. Бертольд Брехт: бунтівне життя у світі навиворіт: урок зарубіжної літератури, 11 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2016. №4. С. 43–48.
3. Первак О. Орієнтовне планування уроків зарубіжної літератури. *Всесвітня література в школах України*. 2020. №1/2. С. 44–79.



## Практичне заняття № 6

### **ТЕМА: Тема війни в оповіданні Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»**

#### **План**

1. Г. Белль – «совість» німецької нації. Життєвий і творчий шлях митця.
2. Символічний зміст назви оповідання «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...», її зв'язок з історією Спарти. Композиція, жанрова приналежність, ідейно-тематичний зміст і проблематика твору.
3. Образ головного героя. Сприймання ним навколишнього світу. Засоби характеристики героя.
4. Символи у творі.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Спираючись на ідейно-тематичне спрямування творчої спадщини Г. Белля пояснити зміст фрази Д. Затонського «Белль не повчає, не переконує, не агітує, не вдається до сили логіки. Він робить щось більше: створює атмосферу, в якій читачеві важко не відчувати, не жити, не дихати по-людському».
2. Подумати, як оповідання пов'язано з історичним фактом загибелі спартанських воїнів під Фермопілами.
3. Пояснити, чому на роль головного героя було обрано нещодавнього гімназиста. Виділити етапи впізнання героєм рідної школи.
4. Визначити символи у творі. Пояснити, чому юнак попросив молока перед операцією.
5. Проаналізувати, про яку систему виховання свідчить детально змальований в оповіданні реквізит гімназії тогочасної нацистської Німеччини.
6. Порівняти оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» та оповідання українського письменника О. Довженка «Воля до життя». Охарактеризувати особливості зображення письменниками образу війни та людини на війні.
7. Звернути увагу на картину Сальвадора Далі «Обличчя війни». Подумати, як зображене на ній співвідноситься з твором Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш до Спа...».



## Література:

### Основна:

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### Додаткова:

1. Краснік О. Війна очима солдата Вермахта : урок за повістю Генріха Белля «Поїзд приходить вчасно». Українознавчий компонент на уроках зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2021. №5. С. 17–22.
2. Маценка С. Живе мистецтво Генріха Белля. *Всесвіт*. 2018. №1/2. С. 201–210.
3. Рак Г. Високий антивоєнний і гуманістичний пафос оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». *Зарубіжна література в школах України*. 2020. №5. С.13–17.
4. Шкідін Н. Українські перехрестя зарубіжних письменників. *Зарубіжна література в школі*. 2018. №23/24. С.4–8.
5. Чайка О. Вивчення оповідань Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» й О. Довженка «Воля до життя» у контексті екзистенціальних ідей. *Рідна школа*. 2019. №5–6. С. 25–30.

## Практичне заняття № 7

### **ТЕМА: Неоромантичні мотиви й образи в романі К. Гамсуна «Пан»**

#### **План**

1. Кнут Гамсун – «натхненний співець кохання». Естетичні й соціально-політичні погляди митця.
2. Історія написання роману «Пан», своєрідність «настроєвої» композиції. Сенс назви роману; роль міфологічного підтексту. Тема і проблематика, морально-етичний конфлікт. Новела «Смерть Глана» як своєрідний епілог роману.
3. Пантеїзм Томаса Глана як відчуття свободи, людського щастя. Еволюція характеру головного героя.
4. Особливості трактування теми кохання в романі (образи Едварди, Єви, Мака, лікаря і барона). Сутність протиставлення кохання Едварди та Єви.
5. Природа і людина в романі. Функції пейзажу.
6. Кнут Гамсун і українська література: контактено-генетичні зв'язки й типологічні паралелі.

### Завдання для підготовчого періоду

1. Виписати значення теоретико-літературних понять «деталь», «імпресіонізм», «імпресіоністичний психологізм», «лірична проза», «неоромантизм», «підтекст», «психологізм», «ретроспекція».
2. Про роман «Пан» К. Гамсун писав: «Я спробував за аналогією Руссо представити щось на зразок культу природи». Подумати, чи вдалося це авторові?
3. Знайти інформацію про Пана як міфологічну істоту. Подумати й обґрунтувати, чому роман К. Гамсуна має таку назву.
4. Розглянути «любовні трикутники», що формуються в романі. Подумати, які риси характеру виявляються у кожному з героїв?



5. Скласти порівняльну таблицю «Образи лейтенанта Глана з роману «Пан» та Івана з повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».
6. Подумати, які фантастичні образи супроводжують тему кохання в романі? У чому полягає їх символічний зміст?
7. Прочитати та проаналізувати уривок із роману. На його прикладі з'ясувати, у чому полягає сутність пантеїстичного світосприйняття головного героя лейтенанта Глана.

*Яка первозданна тиша! Я підвожуся і йду, сідаю і знов підвожуся. Зараз близько четвертої; о шостій я піду додому, й хтозна, чи стріну кого-небудь дорогою. Я маю в запасі дві години, а мені вже робиться неспокійно, і я струшую верес та мох зі своєї одежі. Я знаю всі ці місця: дерева й камені стоять там самотою, як і раніше, листя шарудить в мене під ногами. Одноманітне шарудіння та ці знайомі дерева й камені для мене багато важать, а я переповнююся неясним почуттям удачності – все до мене прихилиється, єднається зі мною, я все люблю. Підіймаю суху гілочку й тримаю її в руці, дивлячись на неї, а сам сиджу й роздумую про своє. Гілочка майже трухла, її миршава кора вражає мене, даль бере за серце. І коли я зводжусь, щоб рушати далі, то не викидаю гілочки геть, а кладу на землю, і якусь мить вона не сходить мені з думки: врешті-решт, перш, ніж попрощатися з нею, я востаннє дивлюсь на неї, і в моїх очах крутиться сльоза (Переклад Л.Пахаревського та Г.Кирпи).*

8. Навести приклади імпресіоністичного пейзажу в романі. Визначити, у чому їх особливість. Подумати, як пейзажні замальовки допомагають глибше зрозуміти внутрішній світ героїв.

9. Передивитися відео про імпресіонізм за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=rQpqlEmNeMI>. Визначити, які риси імпресіонізму вдало використовує К. Гамсун у романі «Пан».

### Література:

#### Основна:

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Ємець-Доброносова Ю. Відлуння самотності: Кнут Гамсун у контексті українського модернізму. К.: Факт, 2009. 274с.
3. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
4. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
5. Яструбецька Г. Динаміка українського літературного експресіонізму: монографія. Луцьк : Твердиня, 2013. 380 с.

#### Додаткова:

1. Головченко Н. Структурно-стильові доміанти імпресіонізму: До вивчення творів Гамсуна «Пан», Коцюбинського «Цвіт яблуні», Буніна «Легке дихання». *Зарубіжна література в школах України*. 2005. №5. С. 13–19.
2. Гурдуз А. Норвегія – Україна: літературні зв'язки. Кнут Гамсун в Україні сьогодні. *Всесвітня література і культура в навчальних закладах України*. 2005. №5. С. 29–31.
3. Гурдуз А. Дослідження творчості Кнута Гамсуна в сучасній Україні. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2008. № 5. С. 38–40.
4. Кузнєцова Л. К. Гамсун «Пан». Система уроків. *Зарубіжна література в школах України*. 2004. №32. С. 12–14.
5. Матюшкіна Т. У ритмі життя природи: «імпресіоністичні ефекти» в зображенні світу природи Михайлом Коцюбинським та Кнутом Гамсуном. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіумах*. 2010. №5. С. 45–51.
6. Поліщук Я. Наслухуючи «музику сфер»: поетикальні паралелі творчості Михайла Коцюбинського та Кнута Гамсуна. *Слово і час*. 2010. №12. С. 53–67.
7. Рогозинський В. «Згідно з якими зірками жити...». До вивчення роману Кнута Гамсуна «Пан». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2005. №5. С. 27–28.
8. Уліщенко В. Любов-покірність чи любов-боротьба? (Проблема кохання в романі К. Гамсуна). Урок-дослідження. *Зарубіжна література в школах України*. 2001. №29–31 (237–240). С. 53–57.
9. Янкович О. Психологія літературного героя у контексті психології особистості: урок-компаративне дослідження за творами К. Гамсуна та М. Коцюбинського. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2009. №3. С. 29–34.

## Практичне заняття №8

### **ТЕМА: Показ драматичних суперечностей людського буття у повісті-притчі Е. Гемінгвея «Старий і море»**

#### **План**

1. Віхи життя й творчості Е. Гемінгвея. Особливості індивідуального стилю письменника.
2. Історія створення повісті-притчі «Старий і море». Сенс назви твору, його жанрова специфіка та ідейно-тематичне наповнення.
3. Головні лейтмотиви твору. Реалістичний, міфологічний і філософський плани повісті.
4. Старий Сантьяго, його життєва позиція. Сантьяго і хлопчик Манолін.
5. Авторська позиція у творі.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Подумати, які грані особистості Е. Гемінгвея висвітлюють його вислови:
  - *Ніколи не допускайте думки, що війна, хоч якою б необхідною та виправданою вона була, не є злочином.*
  - *Не судіть про людину за її друзями. Пам'ятайте, що друзі в Іуди були бездоганні.*
  - *Кожен народжується для якоїсь справи, кожен, хто ходить по землі, має свої обов'язки в житті.*
2. Ураховуючи вислів Ван Віка Брунса про Е. Гемінгвея: «Він був Марком Твенном і Байроном двадцятого століття, але він був, безперечно, великим письменником, великим майстром прози, що відкрив стиль, котрий більше вплинув на літературу нашого часу, ніж стиль будь-якого іншого письменника», визначити риси творчого методу митця.
3. За радянських часів прізвище американського письменника українською подавалось як «Хемінгуей». Згідно із сучасними вимогами до правопису його передають як «Гемінгвей». Чому ж саме так? Прочитати про це в статті «Ернест Гемінгвей: українське перезавантаження» на сайті Видавництва Старого Лева (<https://bit.ly/2JN75ia>).
4. Довести, що «Старий і море» – це філософська повість, повість-притча.
5. Виписати зі словника літературознавчих термінів значення понять «підтекст», «ефект айсбергу», «лейтмотив». Прослідкувати розвиток лейтмотивів повісті (надзвичайна риба, бейсбол,

- самотність, леви та ін.), дібрати з тексту відповідні цитати.
6. Дослідник Ю. Лідський писав: «Природа у творчості Е. Гемінгвея – це справжня філософія. Як тільки-но вона з'являється на сторінках твору, можна бути впевненим, що автор «доручив» їй не одну, а декілька ідейно-естетичних функцій». Висловити свою думку щодо цих слів. Аргументувати її, спираючись на зміст повісті «Старий і море».
7. Д. Затонський, розкриваючи моральний кодекс героїв Е. Гемінгвея, виокремив низку правила, яких вони дотримуються:
- *Будь дужим...умій відповісти ударом на удар.*
  - *Не сподівайся ні від кого співчуття, не ремствуй – мовчи, бо найнебезпечніше показати себе впевненим і смішним, тоді тебе почнуть зневажати й перестануть боятися.*
  - *Не піддавайся почуттям: краще холодність, ніж душевна розхристаність, краще самотність, ніж беззахисність.*
  - *Будь і мужній, чесний, справедливий. Не нападай – обороняйся.*
  - *Не прагни користатися з недосконалості, підлості навколишнього світу.*
  - *Не відповідай супротивникові тим самим, але не чини проти нього підступів. Залишайся шляхетним навіть щодо нього, не задля нього – задля себе. Тільки так ти збережеш шанс уціліти морально, не даси іншому зруйнувати твою особистість, твою людську гідність – те єдине, що в тебе залишилося, без чого неможливо, та й немає сенсу жити.*

Подумати, чи дотримується їх старий Сантьяго. Підтвердити відповіді цитатами з художнього твору.

8. Передивитися художній фільм, знятий за сюжетом повісті Е. Гемінгвея, за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=Z-QNVE23nDc>. Порівняти філософську повість та екранізацію.

### Література:

#### Основна:

1. Гричаник Н. Ернест Хемінгуей – представник «втраченого покоління» ХХ століття: матеріали до варіативного вивчення творчості письменника. Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 30с.
2. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
3. Затонський Д. Ернест Хемінгуей // Зарубіжна проза другої половини ХХ сторіччя: новели, повісті, притчі (укладач Д.Затонський). К.: Навчальна книга, 2002.
4. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
5. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### ***Додаткова:***

1. Гузь О. Ернест Міллер Гемінгвей «Кішка на дощі» : урок позакласного читання з зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №12. С. 20–22.
2. Гузь О. США. Ернест Міллер Гемінгвей «Старий і море». *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №12. С. 12–20.
3. Карпенко Л. Е. М. Гемінгвей «Старий і море». 11 клас. *Зарубіжна література в школі*. 2019. №3/4. С. 55–59.
4. Первак О. Орієнтовне планування уроків зарубіжної літератури. *Всесвітня література в школах України*. 2020. №1/2. С. 44–79.
5. Сиротавська Л. Ернест Гемінгвей «Старий і море». 11 клас : урок зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2018. №5/6. С. 40–44.
6. Троць І. «Людину можна знищити, але здолати не можна» (творчість Е.Хемінгуея) : урок зарубіжної літератури. *Шкільний бібліотекар*. 2018. №11. С. 29–32.

## **Практичне заняття № 9**

### **ТЕМА: Схрещення західноєвропейської модерністської традиції з національним міфопоетичним баченням в оповіданні Габріеля Гарсія Маркеса «Стариган із крилами»**

#### **План**

1. Габріель Гарсія Маркес – літописець магії реального життя Латинської Америки, лауреат Нобелівської премії. Життя і творчість письменника, специфіка його «магічного реалізму».
2. Оповідання «Стариган із крилами» – синтез реального і фантастичного. Загальна характеристика твору.
3. Своєрідність образу янгола: його безпорадність і терпимість до людей, спорідненість з людською природою.
4. Зображення людського суспільства, в якому немає місця янголам. Філософсько-етичний сенс зустрічі янгола з людьми.
5. Реальність і вигадка в оповіданні.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Прочитати деякі з 13 знаменитих фраз Г. Г. Маркеса про життя. Подумати, як вони характеризують світогляд письменника.
  - *Справжній друг – це той, який триматиме тебе за руку і відчуватиме твоє серце.*
  - *Можливо, ти в цьому світі всього лиш людина, але для когось ти – цілий світ.*
  - *Не плач, тому що це закінчилось. Усміхнись, тому що це було.*

- *Завжди знайдуться люди, які роблять тобі боляче. Потрібно продовжувати вірити людям, просто бути трохи уважнішими.*
  - *Стань кращим і сам зрозумій, хто ти, перш ніж зустрінеш нову людину і будеш сподіватися, що вона тебе зрозуміє.*
2. Занотувати теоретичний матеріал про «магічний реалізм».
  3. Підтвердити або спростувати твердження: «Оповідання «Стариган із крилами» – твір з яскраво вираженою національною специфікою».
  4. Прочитати баладу І. Драча «Крила». Порівняти твори Г. Г. Маркеса «Стариган із крилами», Ф. Кафки «Перевтілення» та І. Драча «Крила».
  5. Порівняти образи хлопчика Маноліно з повісті-притчі Е. Гемінґвея «Старий і море» та образи дітей з оповідання Габріеля Гарсія Маркеса «Стариган з крилами». Подумати, у чому полягає особливість зображення дітей в оповіданні колумбійського письменника?
  6. Переглянути репродукцію картини сучасного польського художника Павла Кучинського «Користь». Подумати, чи можна її використати як ілюстрацію до оповідання Г. Г. Маркеса «Стариган із крилами».



### Література:

#### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Покальчук Ю. Латиноамериканський роман. К., 1980. 158с.
4. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

#### **Додаткова:**

1. Міщук В. Єресь проти янгола. За оповіданням Габріеля Гарсія Маркеса «Стариган з крилами». *Зарубіжна література в школах України*. 2011. № 3. С. 37–40.



## Практичне заняття № 10

### **ТЕМА: Викриття сутності тоталітарної системи та її ієрархії в алегоричній казці Дж. Орвелла «Скотоферма»**

#### **План**

1. Розвиток жанру антиутопії у ХХ ст.: художні ознаки та найвідоміші представники.
2. Постать Джорджа Орвелла в контексті літератури антиутопії, зв'язок його творчості із соціально-історичною ситуацією доби.
3. Історія створення політичної казки «Скотоферма». Назва. Ідейно-тематичний зміст, проблематика твору. Характерні ознаки антиутопії в творі.
4. Система образів твору, їх алегоричне спрямування.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Британська письменниця, журналістка, біографиня Дж. Орвелла Марія Карп так казала: «Орвелл дуже актуальний, і в якомусь сенсі можна навіть сказати, що він сьогодні актуальний мало не більше, ніж тоді, бо тоді думали: ось тоталітарні режими, нацистська Німеччина, Радянський Союз, всі ці історичні поняття, і ось після 89-91 року вже почало здаватися, що тоталітаризм абсолютно в минулому. На жаль, ми бачимо сьогодні, що тоталітаризм не пішов». Обґрунтувати актуальність художньої спадщини письменника.
2. Зі словника літературознавчих термінів виписати значення теоретико-літературних понять: «політична казка», «алегорія», «метаморфоза», «карикатура».
3. Подумати, які історичні аналогії можна пригадати, прочитавши запропонований твір. Кого з відомих історичних осіб можна упізнати за образами героїв твору?
4. Виписати з тексту твору перелік правил, які тварини встановили на фермі. Пояснити їх, спираючись на тезу «Не можна людину насильно заганяти в «щасливе майбутнє». Тільки в духовній свободі – єдиний порятунок від перемоги тоталітаризму».
5. Сформулювати основні риси тоталітарної системи, сатирично зображеної у творі Дж. Орвелла.
6. Розробити свій варіант рекламного повідомлення про твір письменника і презентувати його в класі, підкреслюючи переваги своєї реклами.

## Література:

### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: Навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### **Додаткова:**

1. Туряниця В. Світ навколо нас. Жанр антиутопії в старшій школі: вивчаємо вперше.... *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №11. С. 41–45.

## **Практичне заняття № 11**

### **ТЕМА: Проблема знецінення культури в художній спадщині Р. Д. Бредбері (на матеріалі оповідання «Усмішка» та роману «451° за Фаренгейтом»)**

#### **План**

1. Жанр наукової фантастики у світовій літературі: тлумачення дефініції, художні ознаки творів, представники та їхні твори.
2. Рей Дуглас Бредбері – відомий американський письменник-фантаст ХХ століття. Особливості творчого методу класика світової літератури.
3. Тривога за руйнування духовних цінностей в оповіданні Р. Д. Бредбері «Усмішка». Образ Тома, його динаміка. Образ Джоконди як ключ до розкриття головної ідеї твору.
4. Місце і роль роману-антиутопії «451 градус за Фаригнейтом» у художній спадщині Р. Д. Бредбері. Історія створення, назва, ідейно-тематичний зміст, проблематика твору-попередження.
6. Натовп і влада. Світ цивілізації та світ природи у творі.
7. Етапи духовної еволюції Гая Монтега і прийоми розкриття характеру героя. Образ Клариси.
8. Місце книги та її індивідуально-значуща роль у тоталітарному суспільстві.

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Р. Д. Бредбері говорив: «Я не намагаюсь передбачити майбутнє. Я намагаюсь йому запобігти». Довести правдивість фраз амери-

канського письменника-фантаста, спираючись на його відомі програмові твори.

2. Прокоментувати слова дядька Клариси: «Урешті-решт, ми живемо у вік, коли люди вже не є цінністю. Людина в наш час – наче паперова серветка: її виривають, викидають, беруть нову, виривають, кидають...Люди не мають свого обличчя». Подумати над з'ясуванням дискусійного питання: «Що має робити людина, щоб зберегти своє обличчя?».
3. Використовуючи цитати з роману «451 градус за Фаренгейтом», розкрити проблему знецінення культури в творі.
4. Прокоментувати ілюстрації сучасного художника Володимира Яковенка до роману Рея Бредбері. Аргументувати, до якого фрагмента роману та в якій манері ви замовили б ілюстрації професійних художників.



## Література

### Основна:

1. Історія новітньої зарубіжної літератури: навч. посібн. / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. К.: Центр учбової літератури, 2008. 274с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
5. Роман-антиутопія в контексті світової літератури / за ред. Г. Й. Давиденко. Глухів: РВВ ГДПУ, 2006. 95 с.

### Додаткова:

1. Бушакова О. Рей Дуглас Бредбері «451 градус за Фарингейтом»: матеріали до уроків зарубіжної літератури. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. №8. С. 34–38.
2. В'юнєнко В., Тимофєєва Т., Шорохов А. Американський письменник-фантаст Рей Дуглас Бредбері та його новела «Посмішка». *Зарубіжна література в школах України*. 2022. №2. С. 26–30.
3. Глущенко А. «Краса врятує світ – якщо світ врятує красу...»: вивчення новели Р. Д. Бредбері «Усмішка». *Зарубіжна література в школах України*. 2016. №12. С. 61–62.

4. Гузь О. Провідні теми, мотиви й проблеми роману Р. Бредбері «451 градус за Фарингейтом». *Зарубіжна література в школах України*. 2018. №3. С. 26–28.
5. Гузь О. «Я обираю зорі» : урок за оповіданням Рея Дугласа Бредбері «Грудень 2001. Зелений ранок». *Зарубіжна література в школах України*. 2018. №5. С. 26–28.
6. Ісаєва О. Рей Бредбері «451 градус за Фарингейтом»: матеріали до вивчення роману, 9 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. №4. С. 7–10.
7. Кузнецова О. «451 градус за Фарингейтом». Цикл уроків, 9 клас. *Зарубіжна література*. 2018. №5. С. 7–25.
8. Матюшкіна Т. Фортеця добра, або між мистецька гуманістична традиція як провідна ознака творчості Рея Бредбері: матеріали до уроків зарубіжної літератури. *Всесвітня література в школах України*. 2021. №2. С. 14–20.
9. Нікішина І. «Співчуття – головний закон існування людини» : урок за оповіданням Р. Бредбері «Все літо в один день». *Зарубіжна література в школах України*. 2021. №12. С.16–18.
10. Палчей М. Тривога за руйнування духовних цінностей у новелі Рея Бредбері «Усмішка». Образ Тома, його динаміка. *Зарубіжна література в школах України*. 2017. №11. С. 46–49.
11. Ренкас Т. Моральні проблеми в оповіданні Рея Бредбері «Все літо в один день». *Зарубіжна література в школах України*. 2021. №4. С. 14–15.
12. Сливка А. Рей Бредбері «451 градус за Фарингейтом»: уроки зарубіжної літератури, 9 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2018. №5. С. 10–16.
13. Смірнова Н. Роздуми над сенсом оповідання Рея Дугласа Бредбері «Канікули». *Зарубіжна література в школах України*. 2018. №5. С. 29–31.
14. Танайлова Г. Загадка новели Рея Д. Бредбері «Усмішка»: урок-пошук з елементами дидактичної гри. *Зарубіжна література в школах України*. 2018. №5. С. 23–25.
15. Ткач І. Рей Бредбері: погляд на людину і суспільство в романі «451 градус за Фаренгейтом». *Зарубіжна література в школах України*. 2020. №6. С.5–9.

## **Практичне заняття №12**

### **Тема: Роман-притча «Володар мух» у художньому світі В. Голдінга**

#### **План**

1. Життєвий і творчий шлях В. Голдінга, вплив філософії екзистенціалізму на його творчість. Філософсько-естетичні погляди письменника.
2. Роман «Володар мух» В. Голдінга – парабола про історичні шляхи розвитку людства. Проблема жанрової своєрідності твору: притча, антиутопія, антиробінзонада. Специфіка трансформації класичної «острівної моделі» – роман Р. М. Баллантайна «Кораловий острів» як сюжетне джерело.

3. Сюжет і композиція твору. Соціально-філософська тематика та екзистенційна проблематика роману.
4. Образи хлопчаків у творі:
  - Джек як утілення світового Зла;
  - Ральф як центральний персонаж;
  - Роха як утілення здорового глузду;
  - Саймон як христоподібна фігура.
5. Образ Володаря мух і його роль у творі. Лейтмотив «звір», його тлумачення.
6. Біблійні алюзії та символи у притчі.

### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Виписати зі словника літературознавчих термінів і знати значення понять: «алегорія», «алегоричність», «лейтмотив», «парабола», «притча», «робінзонада».
2. Скласти схему «Етапи моральної деградації героїв у романі В. Голдінга «Володар мух»».
3. Заповнити узагальнювальну таблицю «Образи-символи у творі»

<i>Образ-символ</i>	<i>З ким / чим пов'язаний</i>	<i>Що символізує</i>
Володар мух		
Мушля-ріг		
Окуляри		
Вогонь		
Ритм барабанів		
Маска		

4. Переглянути художній фільм, знятий за мотивами роману В. Голдінга «Володар мух», за наведеним покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=V98xoeDskuU&t=1855s>, порівняти зміст художнього твору та екранізації.

## **Література**

### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Кушнірова Т. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник. Полтава, 2017. С. 56–61.
4. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### ***Додаткова:***

1. Квік С. В. Голдінг «Володар мух»: урок зарубіжної літератури. *Зарубіжна література в школі*. 2020. №3/4. С. 65–67.
2. Мірошниченко Л. Скептицизм і література: перечитуючи «Володаря мух» Вільяма Голдінга. *Іноземна філологія*. 2015. Вип.18. С. 243–252.
3. Шаповал О. Художня філософія Вільяма Голдінга: еволюція жанрових моделей. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута»». 2017. С. 8–66.

## **Практичне заняття №13**

### **ТЕМА: Викриття «законів» конформістського мислення, показ розриву між науково-технічним прогресом та моральним станом людства у п'єсі Ф. Дюрренматта «Гостина старої дами»**

#### **План**

1. «Театр абсурду» як явище театрального авангарду в 1950-1960-х роках ХХ століття, його провідні ознаки. «Абсурд» як центральна категорія нової театральної естетики. Жанрові новації «театру абсурду».
2. Ф. Дюрренматт – «сумний паяц» швейцарської літератури, драматург-абсурдист. Особливості творчого методу митця.
3. «Гостина старої дами» – програмовий твір Ф. Дюрренматта. Назва драми. Алегорично-моральний сенс сюжету драми, її ідейно-тематичний аналіз.
4. Характеристика мешканців міста Гюллен.
5. Центральний конфлікт п'єси (образи Клари Цаханасян та Альфреда Ілля). Проблема сенсу життя окремої людини, спокутування боргів минулого, права сили в контексті духовного досвіду повоєнної Європи.
6. Художня своєрідність твору (гротеск, умовність, символіка).

#### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Спираючись на теоретичний матеріал про життя і художні досягнення швейцарського драматурга Ф. Дюрренматта, пояснити зміст його висловлювань:
  - *Тільки у драматичній формі комедії можна втілити сучасну трагедію.*
  - *Будь-яка п'єса зла, відтак трактувати її слід якнайгуманніше.*

2. Ф. Дюрренматт писав: «Найгірший фінал – спосіб повернути увагу до проблеми, її глибини, може, й дістатися її дна. А щодо моралі, то я вважаю, що всі мої п'єси – притчі, хоч і далекий від думки, що людину варто повчати, я лише намагаюсь зрозуміти світ, і лише притчі допомагають це зробити». Аналізуючи зміст драми «Гостина старої дами», пояснити зміст даної цитати.
3. Визначити елементи «театру абсурду» в п'єсі «Гостина старої дами».
4. Подумати, чому Ф. Дюрренматт назвав свій твір «трагікомедією». Визначити художні особливості трагедії та комедії у творі.

## Література

### **Основна:**

1. Історія новітньої зарубіжної літератури: навч. посібн. / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. К.: Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
4. Театр «абсурду» як один з модерністських напрямків у драматургії II половини ХХ століття. Випуск 2. Серія: Постмодернізм: художня вигадка і буденна реальність / за заг. ред. Г. Й. Давиденко. Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 90 с.

### **Додаткова:**

1. Гайсюк Л. І., Дзіковська Л. М. Творчість Ф. Дюрренматта. *Молодий вчений*, 2018. № 10 (62). С. 185–188.
2. Малишівська І. В., Троценко О. Я. Екзистенціалістська модель дійсності у творах українських письменників початку ХХ століття. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*, 2018. № 4 (48). С. 222–232.

## Практичне заняття №14

### **ТЕМА: Роман П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці» – класичний взірець постмодерністської прози**

#### План

1. Постмодернізм – одне з найяскравіших літературних явищ останніх десятиліть ХХ – початку ХХІ ст. Соціоісторичні, культурно-філософські та естетичні чинники розвитку постмодернізму в художній літературі. Основоположні принципи постмодерністської поетики.

2. Патрік Зюскінд – відомий німецький письменник-постмодерніст. Художнє новаторство прози митця.
3. Роман «Запахи, або Історія одного вбивці» – один із найвідоміших творів П. Зюскінда: назва, жанровий синтез, ідейно-тематичне спрямування, проблематика (краса і зло, влада митця і мистецтва, пошук досконалості). Історичне тло та його «театральна» функція у творі.
4. Особливості детективного сюжету роману.
5. Образ Гренуя – героя-маргінала.
6. Парфуми як гротескно-іронічна метафора мистецтва.

### **Завдання для підготовчого періоду**

1. Відомий український письменник і перекладач Юрій Андрухович стверджував, що «постмодернізм – це така світова культурна ситуація, від якої нікуди не подітися, тому всі ми є постмодерністами». Пояснити, як ви розумієте цей вислів. Чи відчуваєте ви себе постмодерністами?
2. Ураховуючи художні надбання постмодерністського мистецтва та творчості П. Зюскінда, прокоментувати цитати У. Еко:
  - *Перший обов'язок культурної людини – завжди бути готовою переписати енциклопедію;*
  - *Книжки завжди розповідають про інші книжки, і кожна історія розповідає історію, яку вже розповідали;*
  - *Культура – це те, що залишається після того, як усе інше було забуте.*
3. Виписати зі словника літературознавчих термінів і знати значення дефініцій: «гротеск», «інтертекстуальність», «маргінальність», «маргінальний герой», «постмодерністський роман».
4. Поміркувати, чому дія повісті розпочинається й закінчується на тому самому місці.
5. Подумати і довести власну думку про те, чи можна Жана-Батиста Гренуя вважати митцем-маргіналом.
6. Порівняти образи Жана Батиста Гренуя і крихітку Цахеса (з повісті-казки Е. Т. А. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Ціннобер»), виділити спільні та відмінні риси персонажів. Подумати, чи випадково їх автори належать до однієї національної літератури.

### **Література**

#### **Основна:**

1. Давиденко Г. Й., Стрельчук Г. М., Гричаник Н. І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 488 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.



3. Кушнірова Т. Англійська література в культурологічному вимірі (модерний і постмодерний аспект): навч.-метод. посібник. Полтава, 2017. С. 83–91.
4. Патрік Зюскінд – художник постмодерністських ідей (за ред. доктора пед. наук, проф. Давиденко Г.Й.) – Глухів: ГДПУ, 2004. 33с.
5. Помазан І. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### ***Додаткова:***

1. Вовк Т. «Хто володіє запахами, той володіє серцями людей». За романом Патріка Зюскінда «Запахи» : естетико-літературна вітальня. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2017. №3. С. 57–60.
2. Гапшенко Т. П. Зюскінд «Запахи, або історія одного вбивці (парфуми)». 11 клас. *Зарубіжна література в школі*. 2019. №1/2. С. 18–21.
3. Заяц Н. Патрік Зюскінд «Запахи». Проблеми краси і зла, мистецтва і моралі: урок зарубіжної літератури, 11 клас. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2017. №4. С. 37–40.
4. Кузнєцова О. П. Зюскінд «Запахи, або історія одного вбивці (парфуми)». 11 клас : [урок зарубіжної літератури]. *Зарубіжна література в школі*. 2019. №3/4. С. 65–69.
5. Міллер І. Патрік Зюскінд «Запахи, або Історія одного вбивці»: урок позакласного читання з зарубіжної літератури, 11 клас. *Зарубіжна література*. 2019. №3. С. 52–64.

## **Практичне заняття №15**

### **Тема: Основоположні принципи постмодерністської поетики у творчості М. Павича і Х. Кортасара**

#### **План**

1. Короткі відомості про М. Павича і Х. Кортасара. Тенденції постмодернізму в їхній прозовій спадщині.
2. «Скляний равлик» М. Павича – зразок постмодерністського твору: назва / підзаголовки оповідання, жанр, ідейно-тематичний зміст, проблематика, особливості композиції, елементи сюжету.
3. Можливість вибору шляхів читання твору як вияв характерної для постмодерністської літератури гри з текстом і читачем, «відмова від монопольного права автора на істину». Варіанти фіналу твору як ознака стилю М. Павича.
4. Значення центральної метафори.
5. Фантазмагорична картина безумства натовпу в оповіданні Х. Кортасара «Менади». Історія створення, історичні постаті, назва твору, ідейно-тематичне спрямування твору.

6. Відображення сучасних соціальних, психологічних, етичних проблем у творі.

### Завдання для підготовчого періоду

1. Використовуючи додаткові джерела, підготувати повідомлення про фараонку Хатшепсут і давньогрецького архітектора Сенмута. Поміркувати, з якою метою письменник звертається до історії Давнього Єгипту. Чи можна стверджувати, що у такий спосіб автор реалізує ідею циклічності світу.
2. Пояснити жанрове визначення оповідання М. Павича «Скляний равлик» – «інтернет-оповідання».
3. Поміркувати, яку роль у тексті твору відіграють перехрестя. Чим відрізняються розділи першого і другого перехрестя?
4. Пояснити, яку роль в оповіданні виконує художня деталь – скляна свічка-равлик, а також мушля, скло, спіраль, свічка.
5. Юрій Покальчук стверджує, що твори Х. Кортасара нагадують «нефантастичну фантастику» реального. Прокоментувати слова дослідника, спираючись на зміст оповідання «Менади».
6. Оповідання «Менади» називають «гастрономічним етюдом». Підтвердити чи спростувати таке визначення. Якщо відповідь ствердна, то дібрати з тексту слова, порівняння, образи, що підтверджують вашу думку.
7. Пригадати відомості про Орфея і менад. Прокоментувати, як Х. Кортасар у творі переосмислює міф про Орфея і яким чином інтерпретує міфологічний образ менад.
8. Проаналізувати, у чому полягає фантасмагорія безумства натовпу в оповіданні і яку функцію вона виконує.
9. Визначити, які усталені істини Х. Кортасар підтверджує, а з якими полемізує у творі:
  - *«Не кидайте перлів ваших перед свинями» (Біблія);*
  - *«Голос краси звучить тихо: він проникає тільки в чутливі вуха» (Ф. Ніцше);*
  - *«Почуття міри в мистецтві – усе» (А. Франс);*
  - *«Для того й слугує мистецтво, щоб дати можливість пізнання добра і зла» (А. Дюрер).*

### Література

#### Основна:

1. Історія новітньої зарубіжної літератури: навч. посібн. / Г. Й. Давиденко, О. М. Чайка, Н. І. Гричаник, М. О. Кушнерьова. К.: Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
3. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.

### ***Додаткова:***

1. Ілляшенко М. «Кожен з нас має багато майбутніх. Ми обираємо лише одне»: урок за оповіданням Милорада Павича «Скляний равлик». 11 клас. *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №9. С. 54–62.
2. Тіхоненко С. Коли перетинаються вічні шляхи...: до розуміння глибинних смислів оповідання М. Павича «Скляний равлик». *Зарубіжна література в школах України*. 2020. №10. С. 23–24.
3. Ткач І. Чому Равлик Милорада Павича «скляний»? оповідання «Скляний равлик» М. Павича у Новій програмі для 11 класу. *Зарубіжна література в школах України*. 2019. №10. С. 53–61.
4. Ткач І., Верховська В. Милорад Павич – постмодерніст, який відстоював вічні цінності: матеріали до уроків зарубіжної літератури в 11 класі. *Зарубіжна література в школах України*. 2017. №5. С. 14–17.

## ДОДАТКИ

### Додаток А

#### СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ПРОЧИТАННЯ

1. Сент-Екзюпері А. «Маленький принц», «Планета людей»
2. Беккет С. «Чекаючи на Годо»
3. Белль Г. «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...», «Більярд о пів на десяту»
4. Бредбері Р. «Усмішка», «451° за Фаренгейтом», «Марсіянські хроніки»
5. Брехт Б. «Галілео Галілей», «Матінка Кураж та її діти»
6. Борхес Х. «Вавилонська бібліотека», «Дзеркало і маска»
7. Гакслі О. «Дивний новий світ!»
8. Гамсун К. «Пан», «Вікторія», «Голод»
9. Гарсія Лорка Ф. «Канте хондо», «Циганське романсеро», «Криваве весілля»
10. Голдінг В. «Володар мух», «Шпиль»
11. Гемінгвей Е. «Старий і море», «Фієста» («І сходить сонце»), «Кішка на дошці»
12. Гессе Г. «Гра в бісер», «Степовий вовк»
13. Джойс Дж. «Улісс», збірка оповідань «Дублінці», «Джакомо Джойс»
14. Драйзер Т. «Сестра Керрі», «Американська трагедія»
15. Дюрренматт Ф. «Візит старої дами»
16. Еко У. «Ім'я троянди», «Маятник Фуко»
17. Еліот Т. С. «Порожні люди»
18. Зюскінд П. «Запахи. Історія одного вбивці»
19. Йонеско Е. «Носороги», «Голомоза співачка»
20. Кавабата Я. «Тисяча журавлів». Новели
21. Камю А. «Чума», «Сторонній»
22. Кафка Ф. «Перевтілення», «Америка», «Замок», «Процес»
23. Кобо Абе «Людина-коробка», «Жінка в пісках»
24. Коельо П. «Алхімік», «Одинадцять хвилин»
25. Кортасар Х. «Гра в класики», «Менади», «Поза часом»
26. Лорка Ф. Г. «Про царівну Місяцівну», «Гітара»
27. Манн Г. «Молоді роки короля Генріха IV»
28. Манн Т. «Смерть у Венеції», «Трістан», «Будденброки»
29. Маркес Г. Г. «Сто років самотності», «Стариган з крилами», «Полковнику ніхто не пише»
30. Мураками Х. «Хроніка заводного птаха», «Підземка», «Норвезький ліс»
31. Орвелл Джордж «Скотоферма», «1984»
32. Павич М. «Хозарський словник», «Скляний равлик», «Дамаскин»
33. Пруст М. «В пошуках утраченого часу»

34. Райнсмар К. «Останній світ»
35. Ремарк Е. М. «На Західному фронті без змін», «Три товариші», «Повернення»
36. Рільке Р. М. «Згаси мій зір...», «Орфей, Еврідіка, Гермес», збірка «Сонети до Орфея»
37. Саган Ф. «Привіт, смутку!», «Трохи сонця в холодній воді»
38. Сартр Ж. П. «Мухи», «Стіна», «Кімната», «Нудота»
39. Селінджер Дж. «Ловець у житті»
40. Уеллс Г. «Країна сліпих», «Війна світів», «Невидимець»
41. Фаулз Дж. «Маг» («Волхв»), «Хмара»
42. Фріш М. «Андора», «Біографія», «Санта-Крус»
43. Целан П. «Фуга смерті»
44. Чапек К. «Війна з саламандрами»

## ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ГЛОСАРІЙ

**Абсурд** (лат. *absurdus*) – нісенітниця, безглуздя. Термін у цьому значенні вживається істориками літератури і критиками, які аналізують поведінку персонажів художніх творів із позицій правдоподібності. Термінологічного статусу абсурд набуває у словосполученнях «література абсурду», «театр абсурду», які використовуються для умовної назви художніх творів, що змальовують життя у вигляді начебто хаотичного нагромування випадковостей, безглуздих, на перший погляд, ситуацій.

**Авангардизм** (франц. *avant-gardisme* – передовий загін) – термін на означення т. зв. лівих течій у мистецтві. Авангардизм виникає у кризові періоди історії мистецтва, коли певний напрям або стиль переживає вичерпаність своїх зображально-виражальних можливостей, існує за рахунок інерції, тиражуючи свої вчорашні творчі здобутки, перетворені на кліше, замикаючись на своїх канонічних зразках.

**Алегорія** (грец. – *allos*, інший і *agoreuo* – говорю) – спосіб двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями.

**Архетип** (грец. *arche* – початок, *typos* – образ) – прообраз, первісний образ, ідея.

**Афоризм** (грец. *aphorismos* – визначення) – короткий влучний оригінальний вислів; узагальнена, глибока думка, виражена в лаконічній формі, подеколи несподівано парадоксальній.

**Вільний вірш** – вірш, який, на відміну від канонічних нормативів силабо-тоніки, має довільну кількість стоп при збереженні традиційного римування та закономірного розподілу наголосів.

**Гротеск** (італ. *grotta* – грот, печера) – вид художньої образності, для якого характерними є: 1) фантастична основа, тяжіння до особливих, незвичайних, ексцентричних, спотворених форм; 2) поєднання в одному предметі або явищі несумісних, контрастних якостей (комічного з трагічним, реального з фантастичним, піднесено-поетичного з грубо натуралістичним), що веде до абсурду, робить неможливою логічну інтерпретацію гротескного образу; 3) заперечення усталених художніх і літературних норм; 4) стильова неоднорідність.

**Гумор** (лат. *humor* – волога, рідина) – різновид комічного, відображення смішного в життєвих явищах і людських характерах.

**Дадаїзм** – авангардистська літературно-мистецька течія, представники якої схилилися до абсолютизації авангардистських принципів, до створення художньої форм поза художніми засобами.

**Драма** (грец. drama – дія) – літературний рід, який змальовує світ у формі дії, здебільшого призначений для сценічного втілення; драма як жанр – п'єса соціального чи побутового характеру з гострим конфліктом, який розвивається в постійній напрузі.

**Драматизм** – загострена напруженість дії певного художнього твору будь-якого роду літератури.

**Експресіонізм** (лат. expressio – вираження) – літературно-мистецька стильова тенденція авангардизму, що оформилася в Німеччині на початку ХХ століття передусім у малярському середовищі. Основний принцип експресіонізму – відображення загостреного суб'єктивного світобачення через гіпертрофоване авторське Я, напругу його переживань та емоцій, бурхливу реакцію на дегуманізацію суспільства, знеособлення в ньому людини, на розпад духовності, засвідчений катаклізмами світового масштабу початку ХХ століття.

**Ідеалізація** – засіб наукового пізнання, один із видів абстрагування, що полягає у створенні таких об'єктів, які не існують у реальному житті, але мають свої прообрази.

**Імажизм** (франц. image – образ) – модерністська течія у світовій літературі, наріжним каменем якої є поняття образу як самодостатньої одиниці поетики художнього твору.

**Імпресіонізм** (франц. impression – враження) – напрям у мистецтві, який основним завданням уважав ушляхетнене, витончене відтворення особистісних переживань та спостережень, мінливих миттєвих відчуттів та переживань.

**Індивідуальний стиль** – іманентний прояв істотних ознак таланту у конкретному творі, мистецька документалізація своєрідності світовідчуття певного автора, його нахилу до ірраціонального чи раціонального мислення, до міметичних принципів чи розкутого образотворення, його естетичного смаку, що в сукупності формують неповторне духовне явище.

**Інтертекстуальність** (від лат. inter – між і textum – тканина, зв'язка, будова) – основне поняття текстології постструктуралізму, запроваджене Юлією Крістєвою для виявлення різних форм і напрямів письма (цитата, центон, ремінісценція, алюзія, пародія, плагіат, трансформація інваріанта, стилізація тощо) в одній текстовій площині, спирається на теорію поліфонічності М. Бахтіна, праці представників формальної школи, концепції анаграм Ф. де Соссюра, некласичної філософії про активну роль соціокультурного середовища у процесі сенсорозуміння.

**Інтрига** – спосіб організації подій у драматичному, рідше – епічному, іноді – ліричному творах за допомогою складних, напружених перипетій, гострої боротьби мотивів, часто прихованих намірів.

**Іронія** – художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення.

**Колізія** (лат. *collisio* – зіткнення) – гостра суперечливість, зіткнення протилежних сил, інтересів, переконань, мотивів, джерело конфлікту та форма його реалізації в літературному творі.

**Композиція** (лат. *compositio* – побудова, складання, поєднання, створення) – побудова твору, доцільне поєднання всіх його компонентів у художньо-естетичну цілісність, зумовлену логікою зображеного, представленого читачеві світу, світоглядною позицією, естетичним ідеалом, задумом письменника, каноном, нормами обраного жанру, орієнтацією на адресата.

**Контраст** (франц. *contraste* – протилежність) – підкреслена протилежність у рисах характеру людей, властивостях предметів чи явищ, яка часто використовується у літературі для увиразнення зображеного.

**Конфлікт** (лат. *conflictus* – зіткнення, сутичка) – зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, супроводжуваних складними колізіями.

**Лейтмотив** (нім. *leitmotiv* – чільний, провідний мотив) – конкретний образ, головна тема чи ідея, визначальна інтонація, що пронизує твір або творчість митця, ненастанно згадувана художня деталь, ключова для розкриття задуму митця.

**Ліричний герой** – друге ліричне «Я» поета; умовне літературознавче поняття, яким позначається коло ліричних творів певного автора, форма втілення його осяянь, думок, переживань.

**Ліричний відступ** – композиційно-стилістичний прийом, який полягає у відхиленні автора від прямої сюжетної сповіді, авторська мова, розмірковування, висловлювання, яке виражає безпосереднє ставлення до зображуваного або такого, що має опосередковане відношення до нього.

**Літературний процес** – історичний розвиток, функціонування руху національної та світової літератури.

**Літературний жанр** – тип літературного твору, один із головних елементів систематизації літературного матеріалу, класифікує літературні твори за типами їх поетичної структури.

**Літературний характер** – це образ-персонаж в літературному творі з його індивідуальними вчинками, переживаннями, складом думок і почуттів, який діє в конкретних обставинах і розкривається як особистість у процесі свого розвитку.

**Магічний реалізм** – реалізм, в яку органічно поєднуються елементи реального та фантастичного, побутового та міфологічного, дійсного та уявного, таємничого.



- Метаморфоза** (грец. metamorphosis – перетворення) – перетворення однієї форми образу на іншу, видозмінення тропа.
- Модернізм** (франц. moderne – сучасний, найновіший) – загальна назва літературно-мистецьких тенденцій неміметичного ґатунку на межі ХІХ – ХХ ст., що виникли як заперечення ілюзійно-натуралістичної практики в художній царині, обґрунтованої філософією позитивізму.
- Мотив** (франц. motif, від лат. motus – рух) – у літературознавстві – тема ліричного твору або неподільна смислова одиниця, з якої складається фабула (сюжет): мотив відданості вітчизні, жертвовності, зради коханого тощо.
- Напрямок літературний** – тип духовно-практичного освоєння світу, який має змістову структуру, особливості художньої форми і складає якісно своєрідний етап у поступальному художньому розвитку; конкретно-історична форма розвитку художнього методу.
- Наратив** – логоцентричне розповідання (оповідання, повість, роман тощо) із відповідною структурою та процесом самоздійснення як способу буття розповідного (оповідного) тексту; об'єкт та акт повідомлення про справжні чи фіктивні події, здійснюваний одним (кількома) наратором, адресоване одному (кільком) наратору.
- Новела** (італ. novella, букв. – новина) – невеликий за обсягом прозовий епічний твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, сконденсованою та яскраво вимальованою дією.
- Образ автора в літературному творі** – художній двійник реальної особистості письменника, змодельоване ним уявлення про себе і відтворене у свідомості читача.
- Оповідач** – умовний образ людини, від особи якої ведеться оповідь у літературному творі (як правило, окрема від автора особа).
- Оповідання** – невеликий прозовий твір, сюжет якого заснований на певному (рідко кількох) епізоді з життя одного (іноді кількох) персонажа.
- Оповідь** – зображення дій та подій зовнішнього по відношенню до оповідача світу; мова персоніфікованого оповідача або авторська мова (весь текст, крім прямої мови персонажів); включає в себе опис, міркування, характеристику, невласне пряму мову персонажів.
- Парадокс** (грец. paradoxon – несподіваний, дивовижний) – міркування, яке різко відрізняється від традиційного, загальноприйнятого, а іноді розходиться із здоровим глуздом; почасти – різновид дотепу.
- Пафос** (грец. pathos – почуття, пристрасть) – натхнення, ентузіастичне почуття, пристрасне переживання душевного піднесення, викликане певною ідеєю, подією.

**Пейзаж** (франц. paysage – країна, місцевість) – композиційний компонент художнього твору: опис природи, будь-якого незамкнутого простору зовнішнього світу.

**Підтекст** – прихований, внутрішній зміст висловлювання.

**Повість** – епічний прозовий твір (рідше віршований), який характеризується однолінійним сюжетом, а за широтою охоплення життєвих явищ і глибиною їх розкриття займає проміжне місце між романом та оповіданням.

**Постмодернізм** (лат. post – після, modernisme – сучасна стильова течія, напрям) – цілісний, багатозначний динамічний, залежний від соціальних та національних особливостей комплекс мистецьких, філософських, епістемологічних науково-теоретичних уявлень, дистанційованих від неklasичної та класичної традиції, що склався в західній культурній постметафізичній самосвідомості за останні десятиліття ХХ століття.

**«Принцип айсберга»** – концептуальний художній спосіб зображення подій, при якому на поверхні твору (в експліцитній його частині), міститься лише невелика кількість інформації, необхідної для розуміння ідеї твору, а в той час, як більша частина є імпліцитною, і інформація в ній прихована.

**Притча** – повчальна, алегорична оповідь, в якій фабула підпорядкована моралізаційній частині твору.

**Прототип, прообраз** – реальна особистість, група людей чи літературний персонаж, які стали основою для створення певного художнього образу.

**Психологізм** – художнє вираження письменницького інтересу до плинності свідомості, динаміки внутрішнього життя людини, зміни його душевних станів, сакральних якостей та властивостей її особистості; відтворення і зображення внутрішнього життя людини у літературному творі.

**П'еса** – різновид драми, в основу якої покладено конфлікт серйозного, складного і яскравого характеру.

**Ремінісценція** (лат. reminiscentia – згадка) – відчутний у літературному творі відгомін іншого літературного твору. Проявляється в подібності композиції, стилістики, фразеології.

**Ретардація** – композиційний прийом, властивий епічним та драматичним творам; гальмування прямого розвитку сюжетної дії, уповільнення розповіді про зображувану подію.

**Ретроспекція** – пригадування подій, колізій, що передували моментів фабули, в якому перебуває оповідач або персонаж епічного твору; одна з форм психологічного аналізу, з допомогою якої твориться художній час.

**Розповідь** – зображення подій і вчинків персонажів через об'єктивний виклад їх від третьої особи, на відміну від оповіді – викладу від першої особи.

- Роман** – складний за побудовою і великий за розміром епічний прозовий (рідко віршований) твір, у якому широко охоплено події певної епохи та багатогранно й у розвитку змальовано персонажів, кількість яких часто значна.
- Сарказм** (грец. sarkasmos – терзання) – їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті і гнівного презирства. Сарказму притаманне поєднання гніву, ненависті з гіркою посмішкою.
- Сатира** (лат. satira – суміш, усяка всячина) – спосіб художнього відображення й оцінки дійсності через викриття й висміювання її.
- Символ** (грец. symbolon – умовний знак, натяк) – предметний або словесний знак, який опосередковано виражає сутність явища, має філософську смислову наповненість, тому не тотожний знакові.
- Стиль** – сукупність елементів художньої форми, яка надає творові мистецтва виражене естетичне обличчя; наскрізний принцип побудови художньої форми, який визначає цілісність, єдиний тон твору.
- Сюжет** (франц. sujet – тема, предмет) – подія чи система подій, покладена в основу епічних, драматичних, інколи навіть ліричних творів, спосіб естетичного освоєння й осмислення, організації подій, рух характеристик у художньому часі й просторі.
- Тема** (грец. thema – основа) – коло подій, життєвих явищ, змальованих, представлених у творі в органічному зв'язку з проблемою, яка з них постає і потребує осмислення.
- Трагедія** – драматичний твір, який ґрунтується на гострому, непримиренному конфлікті особистості, що прагне максимально втілити свої творчі потенції, з об'єктивною неможливістю їх реалізації.
- Утопія** – твір, в якому йдеться про вигадку, нездійсненну мрію.
- Фабула** (лат. fabula – байка, розповідь, переказ, казка, історія) – один із невід'ємних чинників сюжету, його ядро, що визначає межі руху сюжету в часі й просторі; розповідь про події, змальовані в епічних, драматичних, ліро-епічних творах, на відміну від самих подій – сюжету твору.
- Хронотоп** (грец. chronos – час і topos – місце) – взаємозв'язок часових і просторових характеристик, зображених у художньому творі явищ.

## ОРІЄНТОВНІ СХЕМИ АНАЛІЗУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

### Орієнтовна схема аналізу епічного твору

1. Історична епоха, коли жив і діяв письменник.
2. Світогляд і своєрідність творчої манери письменника.
3. Причини написання художнього твору.
4. Своєрідність тематики.
5. Проблематика твору.
6. Жанр і композиція твору.
7. Співвіднесеність фабули і сюжету.
8. Образна система, характеристика героїв, їх взаємовідносини, засоби розкриття характерів.
9. Естетична позиція автора, особливості її виявлення, роль тексту і підтексту у творі; позасюжетні елементи (пролог, епілог, епіграф, обрамлення, вставні епізоди тощо).
10. Художня структура твору (стиль, мова, пейзаж, ліризм, зображальні засоби та ін.).
11. Мовностилістичні особливості художнього перекладу.
12. Образ автора, творчий метод митця і його конкретне вираження у творі.
13. Ідейно-естетичний зміст твору, його значення у творчому доробку митця, оцінка відомим літературознавцями.

### Орієнтовна схема аналізу ліричного твору

1. Час написання вірша, коротка характеристика літературної епохи.
2. Біографічні факти поета, пов'язані з віршем.
3. Рід твору. Жанрово-композиційні ознаки твору.
4. Тема, проблема (проблематика), ідея твору.
5. Образ ліричного героя.
6. Розмір і система віршування.
7. Засоби творення – мовні, мовно-поетичні.
8. Найвиразніші образи й характери людей чи суспільних (природних) явищ тощо.
9. Місце і значення вірша в творчості письменника і в літературному процесі в цілому.

### Орієнтовна схема аналізу драматичного твору

1. Час написання твору, коротка характеристика літературної доби.
2. Особливості жанру драматичного твору, естетична позиція митця.
3. Тематика, проблематика, ідея.

4. Характер конфлікту: основні протидіючі сили, колізії, кульмінація, вирішення конфлікту.
5. Система образів і засоби їх розкриття (самохарактеристика, авторська характеристика, мовна характеристика персонажів, розкриття характерів через вчинки, дії).
6. Ознаки сценічної п'єси, співвідношення монологів діалогів, полілогів, пантоміми, позасюжетних елементів тощо.
7. Роль деталей у творі (одяг, інтер'єр, елементи пейзажу).
8. Авторські ремарки, їх своєрідність і значення.
9. Висновки про художню, виховну, суспільну цінність п'єси.

**КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ  
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ – ПОЧ. ХХІ СТ.»**

**Варіант 1**

**1. Виконати тестові завдання.**

1. Назвіть письменника, який народився 22 червня 1900 року:
  - А) Ж. П. Сартр;
  - Б) А. де Сент-Екзюпері;
  - В) А. Камю.
2. Людина з точки зору представників літератури екзистенціалізму – це:
  - А) «лялька в руках буржуазної дійсності»;
  - Б) «табула rasa» (чиста дошка);
  - В) істота, таврована первородним гріхом, приречена.
3. Письменник, лауреат Нобелівської премії 1964 року:
  - А) Ж. П. Сартр;
  - Б) А. Камю;
  - В) О. Вайльд.
4. Твір Ж. П. Сартра, у якому йшла мова про родину Дарбеда:
  - А) «Нудота»;
  - Б) «Кімната»;
  - В) «Стіна».
5. Першим Маленький принц відвідав планету:
  - А) короля;
  - Б) п'яниці;
  - В) ділової людини.
6. «Садівником у пустелі життя» називали:
  - А) А. Камю;
  - Б) Ж. П. Сартра;
  - В) А. де Сент-Екзюпері.
7. На думку А. Камю, особистість повинна бунтувати проти світового абсурду, щоб:
  - А) зберегти своє людське «я»;
  - Б) здолати світовий абсурд;
  - В) утвердити моральні цінності людського буття.
8. Перші мертві щури з'явилися у місті Оран 194...року:
  - А) 15 квітня;
  - Б) 16 квітня;
  - В) 17 квітня.
9. Ким за походженням був А. де Сент-Екзюпері:
  - А) селянином;
  - Б) графом;
  - В) військовим.

10. Вкажіть, як, на думку А.Камю, повинен поводити себе митець (Жозеф Гран), під час тяжких «хвороб» історії:

- А) усамітнитися у «вежі із слонової кістки» і не втручатися в події
- Б) обмежитися констатацією абсурдності життя
- В) взяти участь у битві зі злом

### **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Екзистенціалізм – течія філософії та літератури.
- Прокоментувати слова лиса з казки-притчі «Маленький принц»: «Ми відповідальні за тих, кого приручили».

## **Варіант 2**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. Письменник, який записався добровольцем до авіаполку у Страсбурзі:

- А) А. де Сент-Екзюпері;
- Б) Ж. П. Сартр;
- В) А. Камю.

2. Ідейний смисл повісті А. Камю «Сторонній» полягає в тому, що:

- А) головний герой усього боїться і тому тримається осторонь;
- Б) головний герой вагається прийняти рішення, він самотній;
- В) головний герой чужий суспільству, у якому живе.

3. Мати якого письменника походила з родини відомих ельзаських вчених:

- А) А. Камю;
- Б) А. де Сент-Екзюпері;
- В) Ж. П. Сартра.

4. З робіт якого філософа йдуть витоки екзистенціалізму:

- А) Ніцше;
- Б) Платона;
- В) К'єркегора.

5. Символом любові і краси у творі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» є:

- А) троянда;
- Б) зірка;
- В) змія.

6. «Перш ніж писати, потрібно жити» – це творче кредо:

- А) М. Пруста;
- Б) А. Камю;
- В) А. де Сент-Екзюпері.

7. Вкажіть, якого змісту набула ідея абсурду у романі «Чума»:

- А) соціально-філософського;
- Б) соціально-історичного;
- В) соціально-політичного.

8. За А. Камю, місто Оран безлике, бридке. Він говорить, що всі пори року не дуже яскраві. А гарно буває лише...:

- А) взимку;
- Б) влітку;
- В) восени.

9. Про родину якого письменника згадувалося вже у французьких історичних хроніках 12 століття:

- А) А. Камю;
- Б) Ж. П. Сартра;
- В) А. де Сент-Екзюпері.

10. Слова А. де Сент-Екзюпері «Величезний край, з якого ми усі прийшли» сказані про:

- А) пустелю
- Б) Землю
- В) дитинство

## **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Художні особливості літератури екзистенціалізму.
- Пояснити, чому Маленький принц покинув свою планету.

## **Варіант 3**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. Нагорода, якої був удостоєний Антуан де Сент-Екзюпері за свою роботу в цивільній авіації:

- А) Нобелівська премія;
- Б) Орден Почесного легіону;
- В) Знак «За відвагу»

2. Головний герой повісті А. Камю «Сторонній»:

- А) комівояжер Мерсо;
- Б) службовець Тарру;
- В) службовець Мерсо.

3. Хто із письменників став ініціатором шлюбного контракту:

- А) Ж. П. Сартр;
- Б) А. Камю;
- В) А. де Сент-Екзюпері.

4. З латинської мови «екзистенція» означає:

- А) існування;
- Б) смерть;
- В) вибір.

5. У творі згадується деталь портрету Маленького принца:

- А) золоте волосся;
- Б) блакитні очі;
- В) руде волосся.



6. Дія роману А. Камю «Чума» відбувається :
- А) у Парижі;
  - Б) в Орані;
  - В) у Венеції.
7. За жанровою природою роман А. Камю «Чума»:
- А) роман-хроніка;
  - Б) роман-притча;
  - В) роман-антиутопія.
8. Оранці працюють багато, для того, щоб...
- А) вижити;
  - Б) кохатися;
  - В) розбагатіти.
9. Твір, у якому А. де Сент-Екзюпері турбувала роз'єднаність людей:
- А) «Південний поштовий»;
  - Б) «Планета людей»;
  - В) «Маленький принц».
10. Визначте тип героя у літературі екзистенціалізму:
- А) самотній індивідуаліст і песиміст, бунтар проти абсурдності світу;
  - Б) експресивний шукач пригод;
  - В) «лялька» в руках буржуазної дійсності.

**2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Загальна характеристика творчості А. де Сент-Екзюпері.
- Розкрити символіку роману А. Камю «Чума».

**Варіант 4**

**1. Виконати тестові завдання.**

1. Ім'я дружини А. де Сент-Екзюпері:
- А) Луїза де Вільморен;
  - Б) Консуелло Сунцин;
  - В) Симона де Бовуар.
2. Повість А. Камю «Сторонній» поділяється на:
- А) 2 частини;
  - Б) 3 частини;
  - В) 4 частини.
3. Проблема індивідуальної свідомості – це домінанта творчості...
- А) А. Камю;
  - Б) Б. Брехта;
  - В) Ж. П. Сартра.
4. Хто із перерахованих письменників не є екзистенціалістом:
- А) А. Камю;
  - Б) Е. М. Ремарк;
  - В) Ж. П. Сартр.

5. Оберіть правильне визначення притчі:
- А) алегорична оповідь, яка має повчальний зміст;
  - Б) фантастична оповідь, яка має повчальний зміст;
  - В) алегорична оповідь з несподіваним фіналом.
6. Автор філософських есе «Бунтівна людина» і «Міф про Сізіфа»:
- А) М. Пруст;
  - Б) Ж. П. Сартр;
  - В) А. Камю.
7. Вкажіть, як, на думку А. Камю, повинен поводити себе митець (Жозеф Гран), під час тяжких «хвороб» історії:
- А) усамітнитися у «вежі із слонової кістки» і не втручатися в події;
  - Б) обмежитися констатацією абсурдності життя;
  - В) взяти участь у битві зі злом.
8. Поряд із лікарем Ріє літописцем у романі виступає:
- А) Раймон Рамбер;
  - Б) Жан Тарру;
  - В) Жозеф Гран.
9. У якому році казка-притча «Маленький принц» з'явилася у світ:
- А) 1942;
  - Б) 1944;
  - В) 1943.
10. Антуан Рокантен – головний герой роману:
- А) А. Камю;
  - Б) Ж. П. Сартра;
  - В) М. Пруста.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Філософські та естетичні засади творчості А. Камю.
- Вказати, яке алегоричне значення мають образи води, троянди, зірки, лиса, змії, баобаба, пустелі у казці-притчі «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері.

## **Варіант 5**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. Вкажіть, творчість якого скульптора вплинула на формування нової поетики Р. М. Рільке:
- А) Л. Берніні;
  - Б) О. Родена;
  - В) Ф. Корде.
2. Б. Брехт розрізняв два види театру:
- А) «арістотелівський» і «неарістотелівський» (епічний);
  - Б) «арістотелівський» і «шекспірівський»;
  - В) «символічний» і «несимволічний».

3. Образ Галілео Галілея з драми Б. Брехта є символом:
- А) постійного наукового пошуку;
  - Б) творчого людського духу;
  - В) ренесансного світосприйняття.
4. В основу сюжету новели «Маріо і чарівник» були покладені особисті враження Т. Манна від «канікул» 1926 року, проведених в:
- А) Німеччині;
  - Б) Італії;
  - В) Росії.
5. Визначте, від якої особи ведеться оповідь у оповіданні Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеши у Спа...»:
- А) першої особи однини;
  - Б) першої особи множини;
  - В) третьої особи однини.
6. Конкретно-історичним тлом у новелі Т. Манна «Маріо і чарівник» виступає:
- А) Радянський Союз часів Сталіна;
  - Б) Італія часів Беніто Муссоліні;
  - В) Німеччина часів Гітлера.
7. Герой оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеши у Спа...», впізнавши у пожежникові сторожа Біргелера, попросив:
- А) води;
  - Б) молока;
  - В) знеболюючого.
8. Скільки дітей мала матінка Кураж:
- А) 3;
  - Б) 2;
  - В) 4.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Проблема моральної відповідальності вчених у драмі Б. Брехта «Життя Галілея».
- Подумати, що означає метафора перевтілення у новелі Ф. Кафки «Перевтілення».

## **Варіант 6**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. У вірші Р. М. Рільке йдеться «Згаси мій зір – я все ж Тебе знайду...» про кого (що):
- А) мистецтво;
  - Б) кохання;
  - В) Бога.
2. Галілео Галілей із п'єси Б. Брехта вірить у:
- А) Бога та божественне провидіння;

- Б) себе та свої можливості;  
В) людину та її розум.
3. Вкажіть літературний напрям, до якого належить творчість Б. Брехта:  
А) реалізм;  
Б) натуралізм;  
В) модернізм.
4. Виступ Чіполли в новелі «Маріо і чарівник» є символом:  
А) гуманного ставлення до людей;  
Б) високого мистецтва;  
В) прихованої антигуманної природи тоталітарної влади.
5. Образ хреста на стіні гімназії в оповіданні Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...» є символом:  
А) смерті;  
Б) страждання і мук;  
В) моральних заповідей християнства.
6. Чарівник Чіполла (за новелою «Маріо і чарівник» Т. Манна) був:  
А) ілюзіоністом-гіпнотизером;  
Б) астрологом;  
В) психіатром.
7. Е. М. Ремарк належить до:  
А) «втраченого покоління»;  
Б) «покоління, що повернулося»;  
В) «покоління переможених».
8. За жанром «Життя Галілея» – це:  
А) антивоєнний роман;  
Б) філософська драма;  
В) епічна поема.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Антивоєнний пафос творів Г. Белля (на матеріалі оповідання «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»).
- Охарактеризувати образи головних персонажів новели «Перевтілення». Яку роль у їх змалюванні відіграють художні деталі?

## **Варіант 7**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. У рядках Р. М. Рільке:

Попереду ішов стрункий мужчина  
В киреї голубій; він нетерпляче  
І мовчазливо в далечінь вдивлявся,  
І крок його жадібно жер дорогу,  
Великими шматками... (Пер. М. Бажана)

Йдеться про:

- А) Ісуса Христа;
- Б) Орфея;
- В) Гермеса.

2. Слова «Нещасна та країна, яка не має героїв» належать герою п'єси Б. Брехта «Життя Галілея»:

- А) Галілео Галілею;
- Б) Андреа;
- В) Сагрето.

3. Визначте провідну ідею «брехтівського» театру:

- А) приватне життя людини;
- Б) гострі питання сучасного йому соціально-політичного життя;
- В) соціальна зумовленість людських вчинків і моралі.

4. У пейзажах, змальованих у новелі Т. Манна «Маріо і чарівник» домінує мотив:

- А) тиранії сонця;
- Б) блакиті моря;
- В) екзотичної рослинності.

5. Встановіть, яку позицію займає Г. Белль щодо зображуваних подій в оповіданні «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»:

- А) ототожнює себе зі своїм героєм;
- Б) повністю відокремлює себе від героя;
- В) ніби стоїть осторонь, спостерігає і дарує герою своє бачення проблеми.

6. Яка п'єса Б. Брехта розкриває проблему моралі вченого, його відповідальності за наслідки відкриття:

- А) «Матінка Кураж та її діти»;
- Б) «Життя Галілея»;
- В) «Кар'єра Альберто Уї, якої б могло не бути».

7. Поезія П. Целана «Фуга смерті» розкриває тему:

- А) Батьківщини;
- Б) матері;
- В) Голокосту.

8. Де відбувається дія драми Б. Брехта «Життя Галілея»:

- А) в Італії;
- Б) в Німеччині;
- В) в Англії.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання.**

- Проблема взаємовідносин людини і родини (на матеріалі новели Ф. Кафки «Перевтілення»).
- Розказати, як вплинула Україна на художню свідомість Р. М. Рільке і його творчість.

## Варіант 8

### 1. Виконати тестові завдання.

1. В основу вірша «Орфей. Еввідіка. Гермес» покладений античний міф про:
  - А) здобуття вогню;
  - Б) сходження Орфея в царство смерті;
  - В) кохання Орфея до Еввідіки.
2. Галілео Галілей з п'єси Б. Брехта стверджує нове уявлення про світ, який:
  - А) дуже широкий;
  - Б) потрібно вивчати;
  - В) впливає на людину.
3. Оповідь у новелі «Маріо і чарівник» Т. Манна ведеться від імені:
  - А) Маріо;
  - Б) Чіполли;
  - В) очевидця подій.
4. Фінальна сцена новели Т. Манна «Маріо і чарівник» символізує:
  - А) протест особистості проти існуючої в суспільстві духовної несвободи;
  - Б) безперечну покору чужій волі;
  - В) заклик до жорстоких необдуманих дій.
5. З'ясуйте, з якого сюжетного елемента розпочинається дія в оповіданні Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...»:
  - А) експозиції;
  - Б) зав'язки;
  - В) розвитку дії.
6. Дія п'єси Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти» відбувається:
  - А) у часи II Світової війни;
  - Б) у часи 30-літньої війни;
  - В) у часи I Світової війни.
7. Духовні враження Р. М. Рільке від Києва втілені в:
  - А) «Пісні про Правду»;
  - Б) циклі «Часослов»;
  - В) «Карл 12 мчить по Україні».
8. Еріх Марія Пауль – це повне ім'я:
  - А) Г. Белля;
  - Б) Е. М. Ремарка;
  - В) Т. Манна.

### 2. Дати письмову відповідь на запитання.

- Художні відкриття Б. Брехта.
- Подумати, у чому полягає антивоєнний і гуманістичний пафос оповідання «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...».

## Варіант 9

### 1. Виконати тестові завдання.

1. Комедія Б. Шоу «Пігмаліон» написана у:
  - А) 1912 році;
  - Б) 1922 році;
  - В) 1942 році.
2. В основу комедії «Пігмаліон» Б. Шоу покладено:
  - А) давньослов'янський міф;
  - Б) давньоіндійський міф;
  - В) давньогрецький міф.
3. Вкажіть, хто із героїв роману О. Вайльда «Портрет Доріана Грея» проміняв власну душу на пошук вічної насолоди:
  - А) Генрі Воттон;
  - Б) Безіл Голуорд;
  - В) Доріан Грей;
4. Учителем Доріана Грея в романі є:
  - А) Безіл Голуорд;
  - Б) Генрі Воттон;
  - В) Алан Кемпбел.
5. У творі Дж. Джойса «Джакомо Джойс» згадані митці Джон Дауленд, Ян Пітерс Свелінк належать до епохи:
  - А) Середньовіччя;
  - Б) Відродження;
  - В) ХХ століття.
6. Визначте, що стало основою твору Дж. Джойса «Джакомо Джойс»:
  - А) знайомство з біографією Г. Ібсена;
  - Б) закоханість Дж. Джойса в Амалію Поппер;
  - В) історія одруження Дж. Джойса.
7. Лауреатом Нобелівської премії не був:
  - А) Б. Шоу;
  - Б) Дж. Джойс;
  - В) О. Вайльд/
8. Роман В. Голдінга «Володар мух» має ознаки:
  - А) соціального роману;
  - Б) притчі;
  - В) реалістичного роману.
9. Письменник, якого називали «Орфеєм кінця ХІХ століття»:
  - А) Дж. Селінджер;
  - Б) О. Вайльд;
  - В) В. Голдінг.
10. Пророк Іоканаан – герой твору:
  - А) О. Вайльда;
  - Б) В. Голдінг;
  - В) Б. Шоу.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Розкрити духовну еволюцію Елізи Дулітл. Як змінюється її внутрішній світ протягом твору? Які чинники вплинули на еволюцію героїні?
- Дати загальну характеристику роману-притчі В. Голдінга «Володар мух».

## **Варіант 10**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. У рядках з комедії Б. Шоу «Пігмаліон»: «Він належить до тих енергійних науковців, які щиро – подеколи навіть палко – переймаються всім, що може стати предметом наукового дослідження, але водночас байдужі до себе, до тих, хто їх оточує, а заодно і до їхніх почуттів» автор характеризує героя:
  - А) Хіггінса;
  - Б) Фредді;
  - В) Пікерінга.
2. П'єса «Пігмаліон» Б. Шоу присвячена:
  - А) дружині письменника Шарлотті;
  - Б) актрисі Стеллі-Патрік Кемпбелл;
  - В) письменниці Кетрін Менсфілд.
3. З'ясуйте, що більше поціновує Доріан Грей (за романом «Портрет Доріана Грея»):
  - А) науку;
  - Б) мистецтво;
  - В) реальне життя.
4. Культ краси в романі О. Вайльда «Портрет Доріана Грея» знаходить своє матеріальне втілення у змалюванні:
  - А) живописних пейзажів;
  - Б) рідкісних предметів;
  - В) зовнішності героїв.
5. Головна тема психологічного есе Дж. Джойса «Джакомо Джойс» є історією:
  - А) мистецтва;
  - Б) кохання;
  - В) людської свідомості.
6. Визначте характерну особливість композиції есе Джеймса Джойса:
  - А) послідовність, події розгортаються в хронологічному порядку;
  - Б) ретроспективність, герой згадує про минуле;
  - В) фрагментарність, у свідомості героя поєднуються різні часи.



7. Довгий час вважали «несценічною» (такою, що написана для читання) п'єсу:
- А) О. Вайльда «Саломея»;
  - Б) Б. Шоу «Пігмаліон»;
  - В) Б. Шоу «Будинки вдівця».
8. Оскар Вайльд називав свої казки:
- А) «короткими замальовками»;
  - Б) «етюдами у прозі»;
  - В) «реалістичними казками».
9. Засіб зображення психіки людини безпосередньо, «зсередини», як складного та плинного процесів – це:
- А) «потік свідомості»;
  - Б) метафора;
  - В) психологічне есе.
10. Що означала назва есе Дж. Джойса:
- А) місцевість;
  - Б) так звучало італійською мовою Джеймс;
  - В) ім'я батька письменника.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Простежити етапи морального падіння Доріана Грея. Які його злочини відбилися на портреті?
- Дати визначення поняття «притча». Охарактеризуйте цей жанр на конкретному літературному прикладі.

## **Варіант 11**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. У зав'язку п'єси «Пігмаліон» автор уводить багато комічних ситуацій і комічних персонажів з метою:
- А) показати неосвіченість і невихованість Елізи Дуллітл;
  - Б) підкреслити соціальний статус Елізи;
  - В) довести, що різниця між вуличною квіткаркою і герцогинею «полягає лише у вимові».
2. Конфлікт «драми ідей» Б. Шоу полягає у зіткненні:
- А) інтересів персонажів;
  - Б) пристрасті персонажів;
  - В) поглядів персонажів.
3. Сутність і призначення мистецтва, на думку О. Вайльда, полягає у:
- А) відображенні дійсності;
  - Б) пізнанні природи;
  - В) зображенні незвичайного і прекрасного.
4. Жанр роману «Портрет Доріана Грея» О. Вайльда:
- А) інтелектуальний;

- Б) психологічний;  
В) соціальний.
5. Образ Ірландії, який згадується у творі Дж. Джойса, є символом:  
А) міщанської обмеженості;  
Б) юності й краси;  
В) рідної землі.
6. Ім'я Гедди Габлер, героїні однойменної п'єси Г. Ібсена, яке згадується в есе Дж. Джойса, є символом:  
А) смерті;  
Б) мистецтва;  
В) молодості.
7. «Виказати самого себе, піти на смерть?...І дика ж думка», – каже герой роману О. Вайльда «Портрет Доріана Грея»:  
А) Лорд Генрі;  
Б) Безіл Голуорд;  
В) Доріан Грей.
8. Автобіографічним твором є:  
А) драма О. Вайльда «Саломея»;  
Б) роман В. Голдінга «Володар мух»;  
В) психологічне есе «Джакомо Джойс».
9. Роман В. Голдінга «Володар мух» був задуманий, як:  
А) драма;  
Б) пародія;  
В) наслідування.
10. Ватажки дітей у романі В. Голдінга «Володар мух»:  
А) Джек і Вільям;  
Б) Ральф і Роха;  
В) Джек і Ральф.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Розкрити жанрові особливості психологічного есе Дж. Джойса «Джакомо Джойс». Зробіть ідейно-тематичний аналіз.
- Подумати й обґрунтувати відповідь на питання: «Роман «Портрет Доріана Грея» – моральний чи аморальний твір?».

## **Варіант 12**

### **1. Виконати тестові завдання.**

1. Комедія «Пігмаліон» Б. Шоу вибудована за композиційною структурою:  
А) п'єси-дискусії;  
Б) п'єси-параболи;  
В) п'єси-спостереження.
2. Гедонізм – це вчення, яке найвищою цінністю визнає:  
А) прекрасне в усіх його проявах;

- Б) насолоду в усіх її різновидах;  
В) потворне в усіх його площинах.
3. Визначте, як розгортається сюжет роману О. Вайльда «Портрет Доріана Грея»:  
А) послідовно;  
Б) уривчасто;  
В) ретроспективно.
4. З'ясуйте, яке слово та похідний від нього прикметник трапляються у романі «Портрет Доріана Грея» О. Вайльда 98 разів:  
А) «золото» і «золотий»;  
Б) «краса» і «прекрасний»;  
В) «блакить» і «блакитний».
5. Рядки Дж. Джойса з психологічного есе: «Її тіло не має запаху: це квітка без запаху» навіяні митцеві сонетом:  
А) Данте;  
Б) Ф. Петрарки;  
В) В. Шекспіра.
6. Психологічне есе Дж. Джойса «Джакомо Джойс» починається запитанням:  
А) «Хто?»;  
Б) «Чому?»;  
В) «Куди?».
7. Назвіть повне ім'я Оскара Вайльда:  
А) Оскар Фінгал О,Флаерті Уїлс;  
Б) Джером Девід;  
В) Томас Стернз.
8. Визнання Голдінг-письменник отримав за:  
А) роман «Володар мух»;  
Б) повість «Шпиль»;  
В) роман «Видима темрява».
9. Письменник, який запропонував нову структуру п'єси: розв'язка – розвиток дії – дискусія:  
А) О. Вайльд;  
Б) Б. Шоу;  
В) В. Голдінг.
10. Парадокс – головний художній прийом творчості:  
А) Б. Шоу;  
Б) О. Вайльд;  
В) В. Голдінг.

## **2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Порівняти образи професора Хіггінса і полковника Пікерінга. Що їх споріднює і чим вони відрізняються?
- Розкрити сутність естетизму Безіла Голуорда і гедонізму лорда Генрі.

## Варіант 13

### 1. Виконати тестові завдання.

1. Роман «Пан» К. Гамсуна був написаний у:
  - А) 1794 році;
  - Б) 1894 році;
  - В) 1994 році.
2. Перша назва роману «Пан» Кнута Гамсуна:
  - А) «Едварда»;
  - Б) «Єва»;
  - В) «Езоп».
3. Витончене зображення особистих вражень та спостережень, мінливих відчуттів та переживань головного героя свідчать про наявність у творі «Пан» елементів:
  - А) неоромантизму;
  - Б) імпресіонізму;
  - В) символізму.
4. Вкажіть, з якою площиною твору пов'язаний мотив кохання Дідеріка й Ізеліни у романі «Пан» К. Гамсуна:
  - А) символічною;
  - Б) міфологічною;
  - В) алегоричною.
5. У сюжеті про поєдинок Сантьяго з рибою втілена ідея про:
  - А) неспроможність людини здолати сили природи;
  - Б) вічний зв'язок людини з природою;
  - В) залежність життя людини від випадку.
6. Риба, яку ловив старий Сантьяго, є символом:
  - А) стихії;
  - Б) вдачі людини, її мети;
  - В) поразки людини.
7. За традицією чайної церемонії побудовано:
  - А) роман Кобо Абе «Жінка впісках»;
  - Б) роман Кобо Абе «Людина-коробка»;
  - В) повість Ясунарі Кавабата «Тисячокрилий журавель».
8. Майстром поетичної мініатюри в японській літературі XX століття був:
  - А) Ісікава Такубоку;
  - Б) Мацуо Басьо;
  - В) Ясунарі Кавабата.
9. Назва першої збірки Ф. Г. Лорки:
  - А) «Враження і пейзажі»;
  - Б) «Циганське романсеро»;
  - В) «Книга віршів».
10. З медициною було пов'язане життя:
  - А) Джека Лондона;

- Б) О. Генрі;
- В) Теодора Драйзера.

**2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Дати визначення поняття «магічний реалізм» та виділити його основні ознаки в романі «Сто років самотності».
- Подумати, які фольклорні традиції простежуються у творчості Ф. Г. Лорки.

**Варіант 14**

**1. Виконати тестові завдання.**

1. Вкажіть, на якому предметові зображена фігурка Пана (за романом К. Гамсуна):
  - А) рушниці;
  - Б) порохівниці;
  - В) годиннику.
2. Кохання Глана та Едварди (за романом «Пан») можна визначити як:
  - А) кохання-пристрасть;
  - Б) кохання-покору;
  - В) кохання-боротьбу.
3. Вкажіть літературний напрям, до якого належить роман «Пан» К. Гамсуна:
  - А) модернізм;
  - Б) романтизм;
  - В) реалізм.
4. Природа для головного героя повісті Е. Хемінгуея «Старий і море» є:
  - А) невідомою стихією;
  - Б) жорстоким ворогом;
  - В) рідною істотою.
5. У назві твору «Старий і море» втілена ідея:
  - А) протиставлення людини і природи;
  - Б) зв'язку людини з природою;
  - В) співіснування людини і природи.
6. Визначте жанр твору «Старий і море» Е. Хемінгуея:
  - А) повість-притча;
  - Б) повість-казка;
  - В) повість-міф.
7. На подвір'я Пелайо та Елісенди (за новелою Г. Г. Маркеса) вправ:
  - А) альбатрос;
  - Б) орел;
  - В) ангел.

8. Перебудову драми запропонував:
- А) Генрік Ібсен;
  - Б) Антон Чехов;
  - В) Моріс Метерлінк.
9. Збірка поетичних мініатюр Ісікава Такубоку має назву:
- А) «Сумні спогади»;
  - Б) «Сумні іграшки»;
  - В) «Сумні ігри».
10. Розквіт критичного реалізму в американській літературі ознаменував роман Т. Драйзера:
- А) «Американська трагедія»;
  - Б) «Сестра Керрі»;
  - В) «Дженні Герхардт».

**2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Охарактеризувати образ Томаса Глана (за романом К. Гамсуна «Пан»).
- Дати визначення поняття «підтекст». Розкрийте його значення на матеріалі повісті Е. Хемінгуея «Старий і море».

**Варіант 15**

**1. Виконати тестові завдання.**

1. Вкажіть твір, у якому вперше виявилися ознаки постмодернізму:
- А) «Ім'я троянди» У. Еко;
  - Б) «Поминки по Фіннегену» Дж. Джойса;
  - В) «Хозарський словник» М. Павича.
2. Назвіть автора роману «Останній світ»:
- А) К. Райнсмайр;
  - Б) П. Зюскінд;
  - В) М. Павич.
3. Визначте характерну ознаку постмодерністського стилю:
- А) суміш різноманітних стилів;
  - Б) підкреслення індивідуального стилю;
  - В) наслідування стилів минулих епох.
4. З'ясуйте, як співвідноситься між собою модернізм і постмодернізм:
- А) це одне й те саме явище, тільки на різних етапах свого розвитку;
  - Б) це різні явища, вони протиставлені одне одному;
  - В) між модернізмом і постмодернізмом немає нездоланної межі, вони взаємодіють між собою.
5. Головною проблемою у романах-антиутопіях постає:
- А) духовна деградація людини в умовах насильства;
  - Б) духовна спустошеність людини;

- В) морального вибору.
6. Альфред Ілл (з драми Ф. Дюрренматта) не зміг накласти на себе руки через те, що:
- А) був слабкою людиною;
  - Б) усвідомлював, що для нього справжнім правосуддям буде вирок людей;
  - В) зумів побороти свій страх завдяки повільним тортурам.
7. На думку вчителя, є «початком багатьох бід і нещасть» (за романом П. Зюскінда «Запахи»):
- А) бідність;
  - Б) милосердя;
  - В) несправедливість.
8. Романи-антиутопії, як правило, створювали у часи:
- А) порівняно мирні та відносно стійкі;
  - Б) на зламі епох та несподіванок майбутнього;
  - В) I та II Світових воєн.
9. Специфічна опозиція індивіда до загальноприйнятих норм соціально-культурного життя – це:
- А маргінальність;
  - Б) інтертекстуальність;
  - В) алюзії.
10. Уперше роман «Запахи» побачив світ у:
- А) 1985 році;
  - Б) 1986 році;
  - В) 1987 році.

**2. Дати письмову відповідь на запитання:**

- Художні особливості роману-антиутопії.
- Подумати, як показана постмодерністська гра стереотипами «масової літератури» у романі П. Зюскінда «Запахи».

## ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

### Теоретичні питання

1. Напрямок символізму в літературі ХХ століття. Його характерні риси.
2. Загальна характеристика творчості французьких поетів-символістів.
3. Філософія екзистенціалізму у французькій літературі ХХ століття.
4. Життєвий і творчий шлях Антуана де Сент-Екзюпері.
5. «Епічний» театр Б. Брехта, його характеристика.
6. Т. Манн – засновник інтелектуальної прози.
7. Б. Шоу – видатний англійський письменник, творець нової драми-дискусії.
8. Загальна характеристика творчості Ф. Кафки.
9. Художній метод та літературна діяльність Е. Гемінгвея.
10. Психологічне есе Дж. Джойса «Джакомо Джойс», загальна характеристика. Метод «поточності».
11. Трагедія Другої світової війни у зарубіжній літературі (Г. Белль «Подорожній, коли ти прийдеш до Спа...»)
12. Тема «втраченого покоління» у романах Е. М. Ремарка.
13. К. Гамсун – засновник психологічного роману у норвезькій літературі.
14. Тема «бездуховного мистецтва» у новелі Т. Манна «Смерть у Венеції»
15. Філософська казка-притча «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері.
16. Міфологічний підтекст п'єси Б. Шоу «Пігмаліон», її проблематика.
17. Історія створення, тематика, проблематика роману А. Камю «Чума»

### Практичні завдання

1. Порівняти форми та ознаки драматичного («арістотелівського») та «епічного» театру Б. Брехта. В чому полягає їх своєрідність?
2. Розкрити значення поняття «втрачене покоління». Хто з представників літератури ХХ століття показав його у своїх творах?
3. Пояснити алегоричність назви новели Т. Манна «Смерть у Венеції», окреслити її конфлікт і діалектику переживань героя.
4. Простежити етапи впізнання героєм рідної школи (за оповіданням Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш до Спа...»).



5. Пояснити назву твору Дж. Джойса «Джакомо Джойс». Яка різниця між автором та його ліричним героєм? У чому вони схожі?
6. Пояснити символічність назви роману А. Камю «Чума».
7. Дати визначення поняттю «лейтмотив», простежити розвиток лейтмотивів у повісті-притчі «Старий і море» Е. Хемінгуея.
8. «Тільки люди, яких зрадила однакова недуга, розуміють одне одного». Що розуміє Кафка під «недугою»? Пояснити це на прикладі оповідання «Перевтілення».
9. Простежити розвиток стосунків Його ті Її в психологічному есе Дж. Джойса «Джакомо Джойс».
10. Довести, що «Матінка Кураж та її діти» Б. Брехта – зразок нового «епічного» театру.
11. Подумати, чому головних героїв роману Е. М. Ремарка «Три товариші» відносять до «втраченого покоління».
12. Охарактеризувати образ Густава фон Ашенбаха (новела «Смерть у Венеції» Т. Манна)
13. Пояснити алегоричність назви роману «Пан» К. Гамсуна.
14. Дати визначення поняттю «підтекст». Який підтекст міститься у філософській повісті Е. Хемінгуея «Старий і море»?
15. Пояснити назву оповідання Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш до Спа...».
16. Порівняти головних героїв роману «Пан» К. Гамсуна та повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського (Глан та Іван Палійчук).
17. Прочитати напам'ять поезію представників ХХ століття (за вибором).

### **Творчі завдання**

1. Подумати, чому саме дитина постає у центрі казки-притчі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».
2. «Коли руйнуються любовні стосунки – руйнується світ» – пояснити цей вислів К. Гамсуна на прикладі його творів.
3. Е. Хемінгуей говорив: «Людину можна знищити, але її неможливо перемогти». Пояснити цей вислів на прикладі повісті-притчі «Старий і море».
4. Подумати, чому героїв роману «Три товариші» відносять до людей «втраченого покоління».
5. Довести, що «Старий і море» Е. Хемінгуея – філософська повість.
6. Подумати, з якою метою Ф. Кафка використовує прийом «перевтілення» в однойменному оповіданні.
7. «Людина у світі – маленька комаха». Пояснити цей вислів Ф. Кафки на прикладі його оповідання «Перевтілення».
8. Подумати, які жіночі образи можна вважати трагічними у літературі ХХ століття.

9. Порівняти жіночі образи в романі «Пан» К. Гамсуна
10. Подумати, в чому спорідненість міфічного Пана і головного героя роману К. Гамсуна Томаса Глана.
11. Подумати, в чому полягає заслуга Дж. Джойса?
12. Подумати, чи можна вважати Томаса Глана слабкою людиною. Відповідь обґрунтуйте.
13. Подумати, чи можна вважати старого Сантьяго сильною людиною. Відповідь обґрунтуйте.
14. Подумати, в чому трагізм Григора Замзи. Відповідь обґрунтувати.
15. Подумати, в чому полягає заслуга Е. Хемінгуея?
16. Порівняти образи Жана Тарру та Раймона Рамбера з роману А. Камю «Чума». Чим вони схожі і чим різняться?
17. Подумати, з якою метою Ф. Кафка використовує прийом «перевтілення» в однойменному оповіданні.

## КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сума балів	Критерії оцінки
<p><b>Відмінно (90 – 100А)</b></p>	<p>Здобувач освіти демонструє повні й ґрунтовні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й виважено приймає необхідні рішення, вільно виконує практичні завдання; опрацював основну та додаткову літературу до курсу; виявив креативність у розумінні та творчому використанні набутих умінь і навичок. Студент відмінно знає основні тенденції літературного розвитку зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття; володіє теоретико-літературознавчою термінологією; усвідомлює художню та іонаціональну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті епохи; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів. Вміє реалізувати теоретичні положення дисципліни на практичних заняттях, може аналізувати вивчений матеріал на основі набутих із цієї та суміжних дисциплін знань та умінь. Здобувач освіти вміє на високому рівні представляти результати власної науково-дослідницької діяльності у формі звітів, рефератів, повідомлень, доповідей. Студент на високому рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури», орієнтується в літературному процесі, оперує літературознавчою термінологією; аналізує літературні явища; аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює своє невербальне повідомлення, тримає смислові паузи; на високому рівні вміє здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати та передавати її.</p>
<p><b>Добре (82 – 89В)</b></p>	<p>Здобувач освіти демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач; на досить високому рівні знає основні тенденції літературного розвитку зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття; володіє теоретико-літературознавчою термінологією; усвідомлює художню і національну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті доби; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною. Здобувач освіти досить добре вміє представляти результати власної науково-дослідної діяльності у формі звітів, рефератів, доповідей, повідомлень. За час навчання при проведенні практичних занять, виконанні індивідуальних та контрольних завдань студент демонструє непогані знання. Студент на достатньому рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури»,</p>

	<p>орієнтується в літературному процесі, оперує літературознавчою термінологією; аналізує літературні явища; аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює своє невербальне повідомлення, тримає смислові паузи. Здобувач освіти досить добре вміє здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її.</p>
<b>Добре (74 – 81С)</b>	<p>Здобувач освіти в цілому добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни. Студент на достатньому рівні знає основні тенденції літературного розвитку зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття; володіє теоретико-літературознавчою термінологією; усвідомлює художню та інонаціональну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті епохи; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів. Вміє пояснити основні положення виконаних завдань.</p> <p>У цілому знає відповіді на основні питання практичних занять, однак допускає незначну кількість неточностей і грубих помилок. Здобувач добре вміє представляти результати власної науково-дослідної діяльності у вигляді звітів, рефератів, статей, доповідей, повідомлень. Студент на достатньому рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури», орієнтується в літературному процесі, критично осмислює нові художні тенденції, оперує літературознавчою термінологією; аналізує літературні явища; аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює власне невербальне повідомлення, тримає смислові паузи; добре вміє здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її, але допускає незначну кількість неточностей.</p>
<b>Задовільно (64 – 73D)</b>	<p>Здобувач освіти засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань. Студент на задовільному рівні знає основні тенденції літературного розвитку зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століття; володіє теоретико-літературознавчою термінологією; усвідомлює художню та інонаціональну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті епохи; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів.</p> <p>Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання до тих, що розглядалися під керівництвом викладача, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усунути за допомогою викладача. Здобувач з певними труднощами представляє результати власної науково-дослідної діяльності у вигляді звітів, рефератів, статей, доповідей, повідомлень. Студент на задовільному рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури», орієнтується в зарубіжному літературному процесі, критично осмислює нові художні тенденції, оперує літературознавчою термінологією; аналізує</p>

	літературні явища; аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює власне невербальне повідомлення, тримає смислові паузи. Студент вміє здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її, але допускає значну кількість неточностей.
<b>Задовільно (60 – 63Е)</b>	Здобувач освіти має певні знання, передбачені вимогами робочої програми дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються на рівні, який визначається як мінімально допустимий. З використанням основних теоретичних положень студент з труднощами пояснює правила вирішення практичних завдань дисципліни. Здобувач зі значними труднощами представляє результати власної науково-дослідної діяльності у вигляді звітів, рефератів, статей, доповідей, повідомлень. Виконання практичних, контрольних та індивідуальних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами, тому погано знає основні тенденції літературного розвитку ХХ – початку ХХІ століття, володіє теоретико-літературною термінологією; усвідомлює художню та іонаціональну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті епохи; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів. Студент на задовільному рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури», орієнтується в зарубіжному літературному процесі, критично осмислює нові художні тенденції; вільно користується набутою системою знань з літературознавчих дисциплін, оперує літературознавчою термінологією; аналізує літературні явища; аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює власне невербальне повідомлення, тримає смислові паузи. Студенту досить важко здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її, у зв'язку з цим допускає певну кількість неточностей.
<b>Незадовільно (35-59 FX)</b>	Здобувач освіти не може відтворити окремі поняття курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни студент виконав, його відповіді під час практичних занять у більшості випадків є невірними, необґрунтованими. Студент на досить низькому рівні знає основні тенденції літературного розвитку ХХ – початку ХХІ століття, володіє теоретико-літературознавчою термінологією; усвідомлює художню та іонаціональну специфіку літературних течій і напрямів у філософському та культурологічному контексті епохи; знає творчі біографії письменників та тексти художніх творів. Здобувач з великими труднощами представляє результати власної науково-дослідної діяльності у вигляді звітів, рефератів, статей, доповідей, повідомлень. Студент на низькому рівні знає сутність предмета «Історія зарубіжної літератури», орієнтується в зарубіжному літературному процесі, критично осмислює нові художні тенденції, оперує літературознавчою термінологією; аналізує літературні

	явища, аргументує, переконує і відстоює власну позицію, контролює своє невербальне повідомлення, тримає смислові паузи. Студенту важко здійснювати самостійний пошук необхідної інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її, у зв'язку з цим допускає значну кількість неточностей. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у студента відсутні.
<b>Незадовільно (0-34 F)</b>	Здобувач освіти не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не допускається до складання форми контролю та проходить повторно вивчення дисципліни.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова Г. О. Історія зарубіжної літератури ХХ – початку ХХІ століть : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Мелітополь, 2018. 178 с.
2. Аномальний художній світ французької драматургії абсурдизму: семантико когнітивний і лінгвопрагматичний аспекти: монографія / В. В. Андрієвська. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2013. 167 с.
3. Вишницька Ю. В. Історія зарубіжної літератури межі ХІХ – ХХ століть: навч.- метод. посіб. / Ю. В. Вишницька, Т. І. Тверітінова. Київ, 2012. 127 с.
4. Галуцьких І. А. Тілесність у художній прозі англійського модернізму і постмодернізму (когнітивно-семіотичні студії) : монографія. Запоріжжя : Кругозір, 2016. 627 с.
5. Давиденко Г., Чайка О., Гричаник Н., Кушнерьова М. Історія новітньої зарубіжної літератури : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 274 с.
6. Давиденко Г., Стрельчук Г., Гричаник Н. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : навчальний посібник; 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 488с.
7. Денисова Т. Історія американської літератури ХХ століття. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 480 с.
8. Іконнікова М. В. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Хмельницький : Бідюк Є. І., 2017. 156 с.
9. Історія зарубіжної літератури ХХ століття: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 496 с.
10. Кадоб'янська Н. М. Зарубіжна література ХХ ст. : ТОВ «Сиция», 2019. 256 с.
11. Кицан О. В. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навч.-метод. рек. Луцьк: «Вежа-Друк», 2021. 70 с.
12. Набитович І. Універсум sacrum'у в художній прозі (від модернізму до постмодернізму) : монографія. Дрогобич-Люблін : Посвіт, 2008. 598 с.
13. Помазан І. О. Історія зарубіжної літератури ХХ століття : підручн. для студ. ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. українознав.]. Харків : Вид-во НУА, 2010. 256 с.
14. Таранік-Ткачук К. В. Історія зарубіжної літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття : навч. посіб. / Катерина Таранік-Ткачук, Галина Бітківська; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Гуманіт. ін-т, Каф. теорії, історії та методики викладання зарубіж. л-ри. Київ, 2012. 143 с.

15. Шовкопляс Г. Є. Історія зарубіжної літератури другої половини ХХ століття. : навч.-метод. посіб. / Г. Є. Шовкопляс ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Гуманіт. інт. Київ, 2010. 118 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL : <http://www.mon.gov.ua>
2. Бібліотека Університету Ушинського URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека URL: <http://odnb.odessa.ua/>
4. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis\\_nbuv.html](http://irbis-nbuv.gov.ua/irbis_nbuv.html)



**Методичне видання**

**ГРИЧАНИК** Наталія Іванівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ  
ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ  
XX – ПОЧ. XXI СТ.»**

**Навчально-методичний посібник**  
для студентів спеціальності  
014 Середня освіта (Українська мова і література)

Комп'ютерний набір Н.Гричаник  
Комп'ютерна верстка С.Цьома

Підп. до друку 31.05.2023.  
Формат 60x84/16. Гарнітура Cambria.  
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 4,19.  
Ум. фарб.-відб. 4,19. Обл.-вид. арк. 3,07.  
Тираж 100 пр.

Видавець:  
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА,  
вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів,  
Сумська область, 41400

Виготовлювач:  
ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.  
Тел.: 066-293-34-29.  
Зам. № 17

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:  
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.